

Ljubljanski

ZVON

Leposloven in znanstven list.

Izdajatelj: Janko Kersnik, Fr. Levec, dr. Ivan Tavčar.

Leto I.

V Ljubljani, 1. avgusta 1881.

Štev. 8.

Težka obramba.

Obetal sem ti čésto,
Da bodem vitez tvój,
Če strélo v té odpadnik
In lók obrne svój;
Če vséka po novinah
Ležnivo in strupnó
Za národne te misli
Njegóvo kdáj peró.
Tí vitezov zdaj mládih
Imáš obilo, znám;
Beséde vender svóje
Zató ne poteptám.
A téga nési rekla,
Da branil bi te jaz,
Če narodnják očrni
Z jezikom ti obráz.
Presládkj gospodítei,
Ki zgrínjajo se k vám,
Strašnó so ust ohlápnih
Resnicam in lažám.
In kadar spet v Ljubljáno
Veséli prišumé,
O tebi, tvojej sestri
Vesélo govoré.
Poljúb od Béle Cérkve
Po dvakrat zvémo vsák:
Prinese nam ga véter,
Prinese narodnják.

Ni tega nési rekla,
Da zá-te v boj ognjén
Spustím se oboróžen
V jezike mladih zén,
V jezike mater, déklic,
Katerim srd kipi,
Slišéčím, da za tóboj
Ves móški svét medlí.
In to je bilo módro,
Premódro tí deklé!
Kà nési zapodila
V to érno vójsko mè.
Da jaz namésto jedne
Stó imam trdnih rók,
Ter védno maham ž njimi
Na vse strani okróg;
Da prímem v vsako róko
Po stó ostrih perés,
Ter víteški se vržem
Za té v oróžni plés:
Kaj to bi vse pomóгло?
Pretézek je ta bój!
Gospódkov, zén in déklic
Upéhal bi me rój.
Bridkéjši, nego strela
In lók in meč in strúp,
Deklétom od jezika
Udlárec je gorjúp!

Málej.

R o k o v n j a č i.

Historičen roman.

Po pokojnega Josipa Jurčiča osnovi spisal Janko Kersnik.

(Dalje.)

Štirinajsto poglavje.

Troilus: Vse besede ste mi vzeli, —
Pandarus: Z besedo se ne plača dolg.

Shakespeare.

Kake četrte ure hodá od denašnje železniške postaje Zagorje, uzidane v skalnati breg deroče Save, leži v ozkej postranskej dolini, raztezajočej se proti severu, glažuta in rudnik istega imena, kakor ga nosi postaja železniška; poleg raznih rud kopljejo tamkaj tudi v obilej meri premog.

V času naše povesti še ni bilo tukaj rudnika. Nekov podjeten tujec ustanovil je bil sicer pred več leti glažuto, in je rabil pri svojih tovarniških opravilih uže premog, katerega je dobival brez velicega truda na nekaterih mestih kar vrhu zemljé; a pripisovali so takrat še tej tvarini slabo lastnost, da daje steklu oni zelenkasti svit, kateri mu jemlje velik del njegove vrednosti in zato so steklarji rajši sekali gabre in bukve po visokih, bližnjih hribih za svojo tovarniško uporabo.

Čeravno tedaj v Zagorskej dolini ni bilo onega živahnega in nikdar ne mirujočega šuma in hrupa, kakor ga nahajamo dandenès tamkaj in povsod, koder gospodujejo stroji in samo stroji, vender v onem času ta kraj ni bil tako zapuščen, kakor bi se po njegovem divjem, goratem lici lahko sodilo.

V glažuti uže imelo je dokaj delaycev opravila, in tudi oskrbnikov in uradnikov ni primanjkovalo. Ob Savi se ve da železniške postaje ni bilo, a bila je tam postaja za ladije, katere so vozile silno veliko raznega blaga od Ljubljane doli v spodnje kraje, celo do Belega Grada, in nazaj. Kar se je vozilo doli, teklo je z valovi vred navadno le mimo, a kar je prihajalo gori, ustaviti se je moralo, da so brodniki in vozniki menjali ali vsaj napojili svoje težke vole, kateri so vlačili

hodeč po obbrežnej stezi polne ladije po Savi navzgor, in katerih je bilo časih po štiriindvajset upreženih v jedno ladijo.

Blago, katero je bilo namenjeno na Gorenjsko, zlasti za Motnik, Kamnik, Kranj in za više gori, izkrcavali so v Zagorji; in kar je prihajalo iz imenovanih krajev, nalagali so tamkaj na velike ladije, da je plulo dalje proti jugu.

Tudi mnogo onega blaga, kar ga je moralo proti Ljubljani, nalagali so v Zagorji z ladij na vozove, kateri so vozili potem preko Trojan po Črnem Grabnu v Ljubljano.

Posebno, ko se je sklenil mir 14. oktobra 1809. v Schönbrunnu, in je Napoleon ustanovil „Ilirske provincije“, ter je vsled mirovne pogodbe uredila se meja proti Štajerskeji, katera je ostala avstrijska, a vsa Kranjska in Hrvatska do Save postala Francoska provincija, bil je promet po Savi in zlasti preko Zagorja na Trojane jako živahen; kar so južne dežele pošiljale gori proti središču Kranjske in Ilirije, potovalo in vozilo se je todj skozi Zagorje in Črni Graben.

Kaj čudo torej, da so cvele v Zagorji krčme, in da krčmarji tamkaj niso bili vsi kmetiski ljudje; ker ni samo kmet vozil in trgoval tamo, nego marsikateri gospod prišel je tod mimo in francoski oficirji, ki so hodili proti Zagrebu in nazaj, ostajali so radi v Zagorji; bodisi da se okrepčajo za utrudljivo pot po hudih klancih skozi Črni Graben, bodisi da dobé še kaj dobrega v želodec, predno sedejo v v čolne; kajti do Zagreba doli bilo je malo postaj, in njihovi čolni imeli so navadno strogo odmerjeno in preračunjeno pot.

Jedna gostilna na spodnjem konci Zagorja bila pa je za to osnovana, da je sprejemala gosposke goste.

Tamkaj se je dan pozneje, kakor so se vršili oni dogodki, o katerih smo pripovedovali v prejšnjih poglavjih, ustavil okolo poludne kmetisk samcat voz, s katerega, oziroma s sedeža na njem iz slame improvizovanega, zlezal je mož, star kakih petintrideset let, v opravi francoskih vojaških uradnikov.

Krčmar je stopil sam pred hišo, in videč, da ima pred seboj višjega uradnika, priklonj se globoko ter potem pobere potnikovo torbo z voza, in gre za njim v sobo.

„Ali dobim tukaj nocoj prenočišče, ako treba?“ vpraša tujec.

Do zdaj še ni bil krčmarja pogledal; a tudi ta, vajej jednacih gostov, se ni bil za njegovo osobo več zmenil, nego je bilo uljudnemu gostilničarju proti gostom treba.

„Se ve da!“ zavrne ta francoski, kakor ga je bil oni ogovoril; pa tujčev glas se mu je nekako znan zdel, in zato upre zdaj bolj pazno svoje oči vanj in precej potem nadaljuje z iznenadenim glasom slovenski:

„A, glejte, gospod Brnjač, Vi ste! Kdo bi bil mislil, da Vas tu vidim, in v tej opravi? Čestitam Vam, gospod, čestitam!“

Rekši prikloni se še parkrat in stopi znancu malo bliže. Poznalo se mu je na lici, da ga to spoznanje jako veseli.

A obraz tujčev ni kazal jednacega veselega izraza; bil je sprvega osupnen, pa ko se je pri prvih besedah krčmarjevih hitro proti njemu obrnil, spoznal je očitvidno tudi starega znanca, in z nekako prisiljeno prijaznim naglasom rekel je, in sicer tudi slovenski:

„Vraga! Tudi jaz nisem vedel, da ste Vi zdaj tukaj! No, veseli me, gospod Medved, da se Vam dobro godi, kakor vidim.“

Rekoč se ozre po ukusno opravljenjej sobi, ter hladno pomoli svojo roko krčmarju.

„Oh, boljše bi bilo lahko, boljše,“ reče ta, „stari oštanki, veste, ti me še tarejo! Ko bi teh ne bilo, gospod Brnjač, ko bi le teh ne bilo! Pa Vam se mora dobro goditi, Vi ste jo pa zadeli, to Vam pravim! I, kaj pa ste vender zdaj?“ vpraša radovedno.

„Jaz sem tajnik maršala Marmonta,“ odgovori ta samosvestno, in se obrne proti oknu.

Obraz krčmarjev razleknil se je silo na dolgo; a pri vsem osupnenji zaigrala mu je neka lisičja poteza na ustnih.

„Ah, tajnik pri njegovej ekscelenci,“ vzklikne hitro, in se še jedenkrat prikloni; „dovolite ukazati, da Vam postrežem; trudni ste gotovo; in prosim, sedite tu sem v zadnjo sobo; hladna je, in nikdo Vas ne bo motil!“

Rekši odpre vrata na drugem konci sobe.

„Napravite mi, kar hočete, gospod Medved; vem, da imate dobro kuhinjo in dobro klet; pa čakajte malo: vedite, jaz nisem Brnjač, jaz sem Vêrnazz, vedite, Vêrnazz!“

„Kakor ukazujete, gospod tajnik!“ pritrди krčmar, in odide iz sobe.

Zunaj pred vrati pa malo postane, in ista lisičja poteza, katera je bila prej mu zaigrala samo malo na ustnih, prevlekla mu je za trenutek ves obraz; roko stisne v pest in zamrmra mej zobmi: „Bodi Brnjač ali Vêrnazz! To vem, da si meni petsto srebernih kron dolžan;

in da mi jih boš zdaj plačal, če tudi v francoskih frankih, zdaj, ko vem, kje te imam iskati; le čakaj!“

Tako godrnjaje ide v kuhinjo.

Gost v sobi pa je tudi tako za krčmarjem vzdignil pest, ko je ta duri zaprl za seboj, ter jezno siknil mej zobmi:

„Da bi te zlodej! Oderuh ti stari! Kaj te moram srečati ravno tedaj, ko bi se prej smrti domislil, ko tebe? No, le čakaj, ti me ne boš odrl ne. Dal ti bom dobro besedo, pa bo! Kaj sem zastovj tajnik maršalov? In glej ga, oderuha, prva njegova beseda je bila: „stari oštanki! Nesramno terjanje!“

Tako govoreč izvlekel je iz žepa kratko pipico, iz morske pene izdelano, kakor so bile takrat v navadi, in si jo je nabasal.

Bil je visoko rasten mož, slok in bolj slaboten; obraz je bil malo pegast, lasje uže redki; črne brke zakrivale so mu zgornji ustni. Star je bil morda v istini kakih petintrideset let, a na prvi pogled videti je bil starejši. Vtis, katerega je prouzročila njegova oseba, ni bil prijeten; nemirne njegove oči, in tesno skleneni ustni ga nista storili tacega, da bi mu človek naglo zaupal; rumenkasta barva licem ter globoke poteze po njih pa so kazale, da ima mož uže doberšen kos od strastij razburjenega življenja za seboj.

Ko se krčmar vrne z buteljo vina, gledata se znanca zopet, kakor prej, prijazno; govorila sta o vremenu, kajti dekla, katera je pogrinjala mizo, hodila je vedno sem ter tja.

Po obedu si je Vêrnazz zopet zapalil pipo, in ker v to stransko sobo družega gosta ni bilo, prisedel je krčmar k njemu.

„Dovolite, gospod tajnik,“ reče mu, „da ostanem malo pri Vas! Dolgo se uže nisva videla, in jako vesel sem, da ste me počestili tako nenadoma!“

„Da, da, tudi jaz sem bil iznenaden; a v poslojih sem tukaj; pričakoval bom naših ordonanc, ki pridejo po Savi gori, da jih spremim po Črnem Grabnu do Ljubljane. Nocoj ali jutri pridejo, in jaz sem pooblaščen od njegove ekscelence, našega vojvode samega.“

Pri teh besedah se je Vêrnazz sklonil mogočno nazaj, ter nekako od zgoraj doli pogledal krčmarja Medveda, češ, da boš vedel, kaj in koliko jaz premorem pri vladi.

„A, čestitam Vam, čestitam,“ ponavlja zopet oni, „imenitna služba je to; boljša je, nego avstrijskega generala. in tam bi Vi še ne mogli biti general!“

„Molčite mi o avstrijskeji službi;“ zavrne ga oholo Vernazz, „mnoogo dela, pa malo jela! A propos, gospod Medved, povpraševal sem uže večkrat po Vašej adresi, a nisem mogel zvedeti, kje bivate. Ljubo mi je, da sem Vas tako po naključji našel, da Vam pošljem tistih par frankov; veste — li?“

„Oh, gospod tajnik, ta malenkost,“ reče naglo krčmar; a takoj se domisli, da je morda vender le preveč rekel, zato pravi precej: „Se ve da, prav bi mi prišli, tisti franki; posebno zdaj, ko je taka težava z denarjem. Vam bode gotovo mogoče takoj . . . .“

„Denes ne, ljubi gospod Medved, denes nikakor ne,“ prestriže mu tajnik besedo; „Vi sami veste, da ni varno potovati dandenes, in zato človek ne jemlje mnogo s seboj; a pošljem Vam v kratkem ono svoto; vrag, to malenkost!“

Pa krčmar se ni dal tako hitro odbiti. Ozrl se je nazaj čez vrata v prvo sobo, in ko je videl, da je prazna, rekel je bolj potihoma:

„Jaz bi pa vender le rad, da mi denes vrnete tisti dolg; zdaj ga lahko; pa v kratkem, kdo vé, kaj bo z Vami, gospod Vernazz? Kdo vé, koliko časa boste gospodovali?“

„Kako mislite to?“ reče oni osorno.

„Zdaj lahko govorim,“ pravi tiho Medved, „ko sva sama. Človek ne vé, kako dolgo bomo Francozu pokorni.“ —

„Kaj?“ zavpije Vernazz, „ali vesté, da zapadete vojnemu sodišču, ako Vas ovadim, da tako govorite?“ V njegovih sivih očeh zalesketal je nekakov zloben svit.

„Tega ne boste storili,“ nadaljuje mirno krčmar, „ker bi vojno sodišče tudi o gospodu Vernazzu zvedelo, kako je takrat, ko je bil še Brnjač, svojega prijatelja, plemenitega Basaja izdajalsko spravil pod ključ in potem v vojake, zato da mu je lahko in brez ovirov zapeljal lepo ljubico! Toliko dokazov za to pač donesem, da bo konec Vašega tajništva. Francozi v tacih rečeh tudi ne umejo norcev, in maršal bajè celó ne!“

Oni skoči kakor besen kvišku.

„Človek, kaj noriš? Kdo ti je to povedal?“ kriči divje.

„Tiho, tiho, gospod tajnik, utegnil bi Vas kdo poslušati!“ reče krčmar mirno; „in meni bi bilo žal za Vas in za mojih petsto kron. Ako Vas pa zanimlje zvedeti, od kod imam te novosti, povem Vam lahko: Basaj sam mi je pravil!“

Tajnik je prebledel.

„Kaj, Basaj! Ali je tukaj?“ dejal je jecáje.

„Zdaj ga ni; a časih pride; postal je trgovec, ka-li!“

„In Vi ga ne primete, dezertêrja, ter ga ne izročite straži?“ kriči izpozabivši se Vernazz.

Medved se zlobno zasmeje.

„Vi se ne domišljate, da je on avstrijski ubežnik, in kakor tudi Vi veste, brigajo se Francozi slabo za take ljudi, če ne bi nekdanjemu nadlajtnantu avstrijskemu tudi ne podelili tajniške službe pri guvernerju.“

Vernazz se je ugriznil v ustni in siknil s kletvijo mej zobmi.

Krčmarja se je bilo polastilo neko demonično veselje; vedel je, da mu ta dolžnik denes ne more uiti, in zato ga je hotel izsesati do celega.

„Da ne pozabiva prejšnjega pogovora,“ reče zopet, — „gotovo Vam ne bo težko plačati mi denes tistih petsto kron; pomislite, ubog krčmar v Celji sem Vam jih pred desetimi leti posodil, da ste obdarovali Basajevo ljubico in njenega lumparskega očeta, starega Rakovca!“

Tajnik je bil bled od jeze in strahu. Ta vražji krčmar je morda mnogo, mnogo vedel, in možno je bilo, da to na pravem mestu porabi. Ubriniti se ga ni bilo moči, kajti ako bi ga hotel na kakšen način ugonobiti, ugonobil ga bode tudi on. In denar! Imel ga je toliko prihranjenega, da bi lahko plačal starega upnika, pa kako težko se plača tak dolg, katerega je bil človek uže skoro pozabil; in kdaj si bode mogel zopet toliko prihraniti! Vernazz je bil, odkar je začel denar shranjevati, silo skop in lakomen postal. Sklenil je po kratkem premisleku rešiti, kolikor mogoče.

„Vsega ne morem dati, gospod Medved; petsto frankov imam, te Vam vrnem; ostalo pa drugi pot,“ reče ter seže v žep.

„Ne, ne; vse ali pa nič,“ odgovori trdo oni; „pomislite, francoski oficirji, katere pričakujete, utegnejo kmalu tu biti, in potem ne čakam trenutka več in povem svoje; francoski oficirji tudi ne ljubijo posebno mej seboj tujcev, kakeršen ste jim Vi.“

„Sacrebleu —“ kolne Vernazz, „zlodej Vas vzemi, tu imate, kar imam, tisoč frankov je, za drugo bote vender počakali.“

Rekoč mu vrže listnico na mizo.

Krčmar malo pomisli, a potem prešteje denar ter reče:

„Naj bo, nekaj je; a za drugo bom kmalu prosil; saj veste zdaj, kje sem; ne bo Vam treba povpraševati!“

„Da bi za vrat ali za pete viseli, kjer si bodi, bilo bi mi ljubše!“ godrnja oni.

Takoj po tem prijateljskem razgovoru prišlo je nekaj gostov v prvo sobo, trgovcev, kakor je bilo videti, in Medved jim je odšel streč.

Tajnik je z zelenkastim obrazom obsedel pri mizi; še pušiti se mu ni ljubilo. S stisnjenimi ustni je sedel tu, ter srpo zrl pred se.

Zdramil ga je vojak, katerega je bil prej, ko je dospel v Zagorje, naročil pri straži, da mu naznani prihod vojaških čolnov po Savi. In ta mu je zdaj to poročil.

Kakega pol streljaja od Medvedove krčme srečal je tajnik tudi uže dva francoska oficirja in nekoliko vojaških spremljevalcev. Predstavljanje bilo je kratko, kakor navadno pri vojaci. Ko je prvi došlih častnikov, kateri je bil sebe pri predstavljanji imenoval: Boissac, generalni adjutant, čul ime ‚Vernazz‘, zategnil je ustni malo, skoro nevidno, kakor v zaničljiv posmeh, a navzlic temu odzdravil je uljudno.

Šli so potem v krčmo k Medvedu. Tukaj stoprav, ko so bili častniki sami, naznani Vernazz namen svoje navzočnosti.

„Ha, ha,“ smeje se Boissac, „torej za stražo so Vas nastavili, gospod tajnik! Naj bi nam bili vendar nekoliko vojakov poslali, če je tako nevarno!“

„Jaz sem dobil le povelje, preiskati po Črnem Grabnu, in zlasti pri poštarji v št. Ožboltu, če ni nič sumnjivega; in ako ne najdem nič, potem se Vam moram pridružiti!“ odgovori Vernazz malo srdito vsled smeha kapitanovega.

„In ker niste ničesa našli, ste pa prišli po nas! No, to je prav,“ meni Boissac; „pa povedite, kdo se je pa domislil te pravljice, da nas roparji čakajo tam gori?“

„Predvčeranjim je pri naši vladi naznanil to vest nekov oskrbnik z Gorenjskega. Se ve, da je rekel, da je to le kombinacija, a denes moramo previdni biti. Kdaj mislite odriniti, gospod kapitan?“

„Jutri opoludne; kajti čakati moramo še jednega čolna.“

„Torej prenočimo nocoj tukaj in jutri na Trojanah ali v št. Ožboltu; po noči vendar ne smemo dalje po Grabnu!“ reče tajnik.

„Ali se bojite?“ nasmehne se kapitan; „pa storiti moramo, kakor nam kaže povelje!“

Vernazz onih opazk, katere so merile nanj, ni hotel slišati.

Ko so se bili došleci okrepčali, pričeli so, kajti zmračilo se je uže, mej seboj igrati za denar, in pozno v noč gorela je še luč v Medvedovej krčmi.

Petnajsto poglavje.

Pismo mi v rokah drži,
Tako pravi, govori:
„Kdo te pošlje, pismo ti?“
Narodna

Oskrbnik Poljak se je jako nezadovoljen vrnil iz Ljubljane.

Sprejeli so ga francoski gospodje sicer uljudno in celo prijazno, a dosegel je toliko, — kakor se je sam izrazil, — kakor nič.

Prišed k Mr. Parisu, generalnemu tajniku intendanta Mr. Basellija, kateri zadnji je bil uže prej „conseiller de la Régence“, povedal je vse, kar sta bila z dr. Burgerjem ugenila in sklenila, a lehkoživni Francoz se je sprvega smijal vsem tem resnim in tehtnim premislenkom. Vedel je sicer uže nekoliko o rokovnjaški zadrugi, kajti kamniški mestni urad je bil o njih poročal, a ker posebnih dogodkov še ni bilo, kateri bi se smeli pripisovati tem „malenkostnim tatovom“, kakor je rekel, zato tudi ne treba, da se vlada sama tako hitro vtika v to stvar. Nalog posameznih sodcev in mairov je, iztrebiti v njihovih okrajih tako malo tatinsko golazen. Drugod, kakor v Istri in Dalmaciji, je vlada uže storila, kolikor moči; a tam je zdaj mir; vsaj čutiti ni več tacih roparskih hudodelstev, kakor prej. A tu na Gorenjskem, in posebno v Kamniškem in Brdskem okraji, zadostujejo pač mairi in njim na razpolaganje dani huissierji, da polové te male tatove.

Poljak se je trudil, tajnika prepričati o nevarnosti rokovnjaške družbe, a zastonj. Naposled se je namenil, ko je zvedel, da je intendant Baselli navzočen v Ljubljani, iti še k njemu in tam poskusiti, da li kaj opravi.

Pa tudi Baselli bil je istih mislij, kakor njegov tajnik. Poudarjal je posebno, da francoska vlada vender ne sme takoj v početku svojega obstanka preveč preventivnih korakov storiti; koder je sila ali potreba, tam se ve, da se bode vse storilo, kar je mogoče; kjer pa se kaže samo oddaljena nevarnost, in to je gotovo v tem slučaju, kakor ga

je navedel gospod Poljak, — tam je treba previdno stopati, kajti ljudje se lahko vznemirijo; vznemirjenja pa ne želi niti njegovo veličanstvo, cesar Napoleon, niti njegova vlada.

Tako je govoril intendant Baselli. Oskrbnik Poljak tem političnim preudarkom ni mogel mnogo ugovarjati. Bil je prijatelj francoske vlade in želel je, da se ona v ljudstvu utrdi. A gledé položaja, v katerem je bil on sam in njegov okraj rokovnjačem nasproti, dozdevali so se mu vsi ti premisleki vender preobčni, preveč generelni.

Naposled poudarja proti intendantu še jedenkrat možnost napada na francosko kaso, katero imajo pripeljati v prihodnjih dnéh po Črnem Grabnu.

To je vender nekoliko vznemirilo Basellija, Obljubil je Poljaku, da bode naročil tajniku Vêrnazzu, kateri ima spremiti kaso, kakor je bilo uže mairu na Brdu naznanjeno, da preišče malo one kraje.

Oskrbnik je še jedenkrat poudarjal, da brdski maire, dr. Burger, odvräča vso odgovornost v slučaji kakega roparskega napada na francosko kaso, na kar je intendant smeje odgovoril, da so gospodje mairi preskrbni; Poljak se potem, kakor smo uže omenili, jako nezadovoljen poslovi.

Ker je bilo uže pozno, ostal je v Ljubljani ter se vrnil stoprav družega jutra, a ne naravnost domov, nego čez Kamnik. Hotel je s svojim prihodnjim tastom, sodnikom Gavričem, govoriti še o tej stvari, in morda ga je tudi srce vleklo tjä k lepej Reziki.

Ko se ustavi v Kamniku pred mestno hišo, in uradnemu slugi, ki je stopil čez vrata, vrže vajeti v roke, ne zapazi, da je po trgu več ljudij, nego navadno, v večjih gručah zbranih, in da skrivnostno stikajo glave. Tudi sluga mu je hotel nekaj povedati, a Poljak je hitel po stopnicah.

V pisarni mu pride sodec Gavrič naglo naproti, kar sicer ni bilo v njegovej navadi. Bil je velik, precej obilen mož, dobrohotnega obraza; visoko čelo in malo stroge oči pak so skoro kazale, da more sodec tudi jako energičen biti.

„Hvala Bogu, da ste prišli, prijatelj!“ reče ter stisne roko oskrbnikovo, „Vi gotovo uže več veste o tem hudodelstvu, ki je res grozno, grozno!“

„Kaj, kaj pa je?“ vpraša čudeč se in prestrašen Poljak; „jaz prihajam naravnost iz Ljubljane in ne vem, o čem govorite.“

„A tako! Oh pomislite, denes zjutraj ko odpre naš mestni sluga vežna vrata te hiše, najde sredi vrat pribito človeško roko; pomislite, pravo, malo prej odrezano, človeško roko.“

Oskrbnik je preplašen zrl v Gavriča.

„To je rokovnjaško znamenje!“ reče poluglasno.

„Da, da, to je tudi moje prepričanje!“ nadaljuje oni; „povedati Vam moram, da me postaja strah in groza teh lopovov. Pa čujte dalje! Ni mi bilo treba dolgo premišljevat, čigava je li roka; kajti pred kake pol ure prišel je jeden Vaših hlapcev s Kolovca ter mi naznanil, da leži pod gradom na cesti ubit človek, kateremu je odrezana desna roka.“

„Za Boga!“ vsklikne oskrbnik.

„Odposlal sem takoj našega komisarja Muleja s tremi huissierji na Kolovec, da preiščejo, kar treba gledé hudodelnikov, ker jaz sodim, da ni jeden sam to storil.“

„Pa kdo je vender oni ubiti človek?“ vpraša Poljak, kateremu se je rodila v možganih grozna slutnja, taka, da se je ni upal glasno izreči.

„Nekov pijanec in rogovilež, s katerim sem imel jaz tudi uže opraviti; čakajte, kako se mu uže pravi? Zapisano imam tamkaj;“ rekši se obrne sodec k svojej mizi.

„Pa vender ne Blaž, Mozolov Blaž?“ reče oskrbnik, kateri svoje slutnje ni mogel več prikrivati, ter plaho gleda Gavriča.

„Da, da ravno isti je, da, Blaž Mozol,“ reče pritrjuje sodec.

„To je grozno, to je strašno!“ zavpije Poljak; to je skoro neverjetno!“

Bil je tako čuden naglas v njegovem vskliku, da se sodnik obrne, ter vpraša: „Kaj imate s tem človekom; ali morda kaj več veste?“

„Se ve da! In to me je, povedati moram, preplašilo! Pa, poslušajte me!“

Na to pove kolovski oskrbnik, kako je Mozol k njemu prišel, kaj mu je povedal; in potem, kaj je on sam na Brdu in v Ljubljani opravil.

Ko je končal svojo poročilo, bil je tudi sodec Gavrič do celega prepričan, da Blaža nihče drug ni ubil, nego rokovnjači, in sicer samo zato, ker jih je izdal. Pa kje so zvedeli to ti lopovi, in kako je mogoče, da so zvedeli to tako hitro?

Poljak sklene naposled, takoj iti za komisarjem Mulejem, da mu pove, kar zna o Bojci in o Groggi ali Naudetu; stvar se morebiti lahko hitro preišče, in jeden ali drugi se bo dal morda ujeti in pripreti. Na vsak način pa je treba pogledati na Paleževino in k Mozolovim.

Gavrič mu pritrди, in oskrbnik gre še pozdravit nevesto svojo, predno odide.

Rezika Gavričeva bila je dvajsetletna deklica, lepega obraza, vitke rasti, in kar je bilo najboljše, jako dobro vzgojena. Matere ni imela več, nego samo za pet let mlajšo sestro. Gospodinjstvo v Gavričevj hiši je ona vodila, kakor je bila sploh glede notranjih vprašanj v sodnikovej hiši odločevalna. Razumljivo je torej, da se je oče njen le polagoma in nerad udal v to, pustiti hčerko iz hiše, akoravno je vse kazalo, da bode z mladim oskrbnikom prav srečna. A bil je pameten, in na drugej strani tudi rahločuten mož, ki je ljubil svoje otroke bolj, nego vse drugo, in zato je naposled dovolil v ta zakon, zlasti ko se je bil po svojih skrivnih pozvedovanjih prepričal, da je Štefan Poljak vreden mu zet.

Rezika, katero je dobil oskrbnik v kuhinji, kjer je ukazovala deklam, ni bila nič kaj dobre volje, ko je zvedela, da jo njen ženin ob jednom pozdravlja za prihod in odhod. Prestrašena je bila tudi še po onej človeškej roki, katera je zjutraj visela na hišnih vratih, in ko je čula, da se njen ženin odpravlja na sled onim hudodelnikom, rekla je malo nejevoljno:

„Oh, Štefan, zakaj ravno zdaj to počenjaš s temi groznimi rokovnjači?“

Poljak je čutil, da je to vprašanje nekoliko opravičeno, kajti ravno zdaj, ko je uže na oklicih, naj bi miroval z drugim, in skrbel za to, kar ga ima najbolj brigati. Pa kakor vsi krepki, pogumni ljudje, tako tudi on nevarnih podjetij ni prej preudarjal, nego takrat, ko je bilo treba uže osobno stopiti v boj, in še takrat ni mislil hladnokrvno. Zato je tudi zdaj s hitrim odgovorom pobil lastne premisleke, nevestine pa se ve da le površno.

„Nikari se ne boj, srce moje! To vse bo v kratkem končano, in naju vender ne bodo motili rokovnjači.“

„Pa ti hodiš vedno tako sam okolo! Nevarno je in v vednih skrbeh sem. In zdaj si komaj prišel, pa uže odhajaš! Ali je treba,

da bi bil tudi tam, kjer iščejo one hudodelnike? Pusti komisarja samega, on bo vendar sam opravil!“

„Ne, ne Rezika, jaz moram tja! Jutri pridem zopet, in ostanem celo popoldne tukaj, ako se ne zgodi kaj posebnega, kar bi me zadržalo!“

Rekši se je hotel posloviti.

Ona je izprevidela, da ni moči zadržati ga in se je udala v to; a hoteča ga za slovo poljubiti, domisli se še nekaj.

„Sinoči sem dobila pismo od matere tvoje, Štefan,“ reče in hiti proti sobi, „pojdi zmenoj, da ti je pokažem.“

Poljaku se je razvedrilo lice; bil je do zdaj precej resen in nemiren.

„Ali so ti odgovorili na najino poročilo o poroki?“ reče in ide v sobo za svojo nevesto.

„Na, beri!“ de je Rezika in mu pómoli pismo.

Oskrbnik list razgane in čita naglo. Radosten izraz kazal se mu je na lici. Nevesta gledala ga je pazno.

Ko bere zadnjo stran, stemni se mu na jedenkrat obraz in skoro nejevoljno položi pismo na mizo.

„Tega tudi ni bilo treba omenjati!“ reče in seže po svojem klobuku, katerega je bil na stol odložil.

„Ti mi o tem bratu nikdar nisi pripovedoval!“ meni Rezika očitajoč.

„To je le polubrat moj,“ odgovori Poljak naglo; „pa vedi, jaz sem ga izbrisal iz svojega spomina in zato o njem nisem hotel nikdar govoriti. Povem ti o priliki, kaj je ž njim. Kje je zdaj, tega sam ne vem; morda je uže mrtev!“

Pri teh besedah stopil je zopet k mizi in vzel materino pismo v roke.

Mati Poljakova živela je na Spodnjem Štajerskem, kjer je imela blizu Brežic malo posestvo. Pismo, katero je pisala bodočej sinahi, bilo je jako ljubeznjivo, pristrčno pisano in kazalo je, kako blaga je žena, in kako ljubi svojega sina.

Rezika je stopila k svojemu zaročencu, in oba prečitata še jedenkrat zadnjo stran pisma.

Tu pa je stalo:

„Želim Vam, ljuba moja hčerka, vso srečo, kakor sem jo užila jaz nekdaj; kakor sodim po svojem čutu, zaslužite jo Vi v obilej

meri, in prepričana sem, da je bode ljubi moj sin tudi ravno tako deležen. Mislila sem časi in molila za to, da bodeta oba moja sina uživala na tem svetu vse, kar jima sreče more Bog podeliti; a jeden se mi je izgubil, čisto izgubil; ljubezni mu nisem vzela, in mu je ne morem vzeti; če je pa mrtev — naj bode pa vse, kar je materino srce želelo obema, — Štefanovo.“

„Uboga, ljuba mati!“ vzdihne Rezika.

„Da, da, uboga mati!“ reče Poljak in objame ter poljubi svojo nevesto. „Povedal ti bom več, kadar pridem zopet, srce moje; denes pa z Bogom! Iti moram.“

Rezika se ni trudila pridrževati ga; vedela je, da bi bilo zastonj.

Malo potem je oskrbnik uže jahal čez bistriški most in potem po stranskih potih proti Kolovcu.

Blizu Rov srečal ga je voznik Ureh Telečnjakar, ki je peljal jelove hlode iz kolovškega gozda in ga ustavil kričeč:

„Blaža so ubili, gospod, Blaža Mozolovega! Sinoči smo še pili skupaj, zdaj je pa mrtev kakor podgana, na katero s čevljem stopim.“

Oskrbnik vpraša, kje je komisar kamniški s svojimi stražniki.

„Gori pri Rovenskej cerkvi so vsi; Blaža so nesli v mrtvašnico! Oh gospod, veste kaj Vam povem, nikari še Vi dihurja rokovnjaškega ne lovite! Blaž je uže iztaknil hudiča! Bog mu grehe odpusti. Žal mi je zanj, pa še bolj bi mi bilo, ko bi Vas, gospod, kakov tak rokovnjaški pasjedlakovec osmodil. Bog ve, bi li jaz še dobil kaj vožnje, ko bi Vas več ne bilo na Kolovci.“

„Molči, molči in vozi!“ zavrne oskrbnik nejevoljno voznikovo prijazno željo in dober svet njegov, ter krene s konjem na desno proti cerkvi.

„Jaz te ne bom hladil, če te bodo pekli!“ godrnja jezno Ureh ter udari po suhih rebrih svojih konj in zdrdra z vozom navzdol proti Radomlju.

Komisar Mulej je uže sedel v krčmi Hudmanove Jere in tam zapisaval in protokoliral izpovedbo dekle in nekaterih kmetov, ki so bili z Blažem prejšnji večer skupaj pili. Iz vsega pa mož še ni mogel več sklepati, nego to, kar je trdilo občno mnenje, da so rokovnjači krivi tega zločina. Ko mu je pa oskrbnik svojo slutnjo natančno razložil, sklenil je hitro ravnati. Poslal je takoj jednega huissierja v Radomlje, da poišče in uklene tistega Bojca. On sam pa je z ostalima stražnikoma šel na Paleževino.

Poljak je poslal konja domov ter se pridružil komisarju. Dozdevalo se mu je sicer, da bode njihova ekspedicija najbrž brezvspešna, a radoveden je bil vendar, videti domačijo onega skrivnostnega tujca, o katerem je vsled Blaževe pripovedi sodil, da mora biti jeden glavarjev te strašne zadruge.

Mozolov pes je divje lajal, ko je omenjena četvorica šla kak streljaj pod hišo tja čez reber proti Paleževini. Hlapec France je ravno iz vodnjaka vedro vlek, da bode živino napajal, ko ugleda one sodnijske gospode; postal je z odprtimi usti, pa potem naglo vedro izpustil v vodnjak, ter tek, pred vežo in zavpil na ves glas v hišo:

„Uže gredó biriči na Paleževino! Štirje gredó!“

Ta klic je kazal, da so pri Mozolovih uže dobili vest, da strijca Blaža ne bo več domov; kaj so ob jednom še zvedeli, lahko se misli, kajti Boltetova Špela, katera je vedno prva vse vedela, pritekla je kmalu zjutraj na Mozolovino in iztresla je svoj novostni koš; a pre-rešetarvati ni mogla dolgo teh novostij; bodisi, da je mater Mozolko grozna smrt Blaževa tako razvnela, bodisi da je ona klepetulja o kom drugem kako besedo preveč zinila, kajti kmalu, kmalu je bila Boltetova Špela zopet pred hišo ter pobirala je urno pot navzdol proti vasi; v lice pa je bila proti navadi malo rudeča. Pred njenim odhodom še pa je bila mala Polonica na ves glas zajokala in odšla v svojo izbo na drugem konci hiše, kjer je navadno spala, ter je zapahnila duri za seboj.

Ko je hlapec France zavpil, da gredo štirje biriči na Paleževino, stopila je Mozolka na hišni prag in pogledala tja na reber za onimi štirimi. Oči so jej bile objokane; postala je malo na pragu in potem molcé vrnila se v hišo.

Pavleka ni bilo doma; šel je bil na vse zgodaj v gozd.

Polonica je čula vpitje hlapčev, a nje ni to nič vznemirilo. Dobro je vedela, da Nandeta ni tam, in da ga bodo tudi drugod zastonj iskali. Vedela je pa tudi, da Nande pri umorjenem strijci ni imel nič opraviti. Saj jej je bil še včeraj zjutraj sam rekel, da strijcu ne želi nič žalega, ker je njen strijca.

Komisar je bil v tem s svojimi spremljevalci prišel do Nandetove hiše in poslal jednega stražnika na drugo stran, sam pa je potrkal na sprednja vrta.

Izprevideli so kmalu, da ni nikogar notri, ali pa, da se, če je notri, neče oglasiti. Zatorej siloma odpro vežne duri.

Komisar je preiskal in pretaknil vse kote od kleti do podstrešja, pa ni mogel najti nič živega in nič sumnjivega, po čemer bi se moglo soditi, da lastnik hodi po krivičnih potih.

Tudi Poljak je pridno pretikaval po izbah.

Ko se vrne iz zadnjega konca v sprednjo izbo, pokaže mu komisar s smehom zganen listič papirja, katerega je bil našel v kotu pod mizo:

„Ne bil bi verjel, da bom v takej koči takov pravilni billet doux našel! Berite gospod oskrbnik!“

Ta razgane list in jame čitati. Bil je začetek pisma, katerega je hotel Nande včeraj dati Polonici, ko se je mislil posloviti; a mej pisanjem odločil se je, storiti to ustno; pustil je torej pismo; v kratkih njegovih vrstah še ni bil nič družega povedal, nego o svojej ljubezni. Bilo je tudi to pisanje popolnoma nesumnjivo.

„Kaj hočemo torej!“ reče komisar, ter se obrne k oskrbniku, „ali idemo še tisto njegovo ljubico izpraševat? Daleč ni! Pa kaj Vam je, gospod, ali Vam je slabo?“

Poljak je stal bled in nem sredi sobe, in v tresočih rokah držal je oni list.

„Ne, ne,“ reče hitro, ter se ojači, „nekaj sem se domislil, nekaj sem se domislil, neka podobnost v pisavi, — pa to je le slučaj; idimo torej k Mozolki!“

Huissierja zapreta zopet vse duri in vsi odidejo proti Mozolovini.

Poljak je zaostal nekoliko korakov ter pogledal še jedenkrat ono pismice; z roko si je pogladil čelo in oči, kakor da bi bolje videl, — in z nemirnimi ustni je zašepetal: „Pisava je njegova; pa kako pride pisanje sem? Da bi bil on — — ? Ni mogoče!“

Hlapec France, ki je bil ves čas od daleč opazoval, kaj se godi okrog Paleževine, spoznal je zdaj strahom, da gredo „biriči“ proti Mozolovini.

Zdaj pa ni postal pred vežo ter kričal vanjo, nego v hišo je planil, ter tukaj še le vikinil Mozolki:

„Za božjo voljo, sem gredó biriči, semkaj k nam!“

„Naj gredó!“ reče osorno ona, kakor da bi jo to prav nič ne brigalo.

Pa odvezala si je predpasnik in rokava snela, ter tako stopila na prag.

(Dalje prihodnjič.)

Verske bajke na Dolenjskem.

Priobčuje J. Trdina.

(Dalje.)

44. Kristus je podaril apostolom oblast, izganjati hudiče, ozdravljovati bolezni, ukazovati vsej naravi in odvracati vsako škodo, ki jo dela ljudem vreme, človeška in peklena hudobnost. To moč dobili so po apostolih njihovi nasledniki — duhovni. Tako zna n. pr. vsak duhovnik odvrniti točo. Če kje pobije, je to znamenje, da imajo tam hudobnega ali pa nemarnega duhovna, ki svojim župljanom kvar še privošči, ali pa se ne briga za njihovo blagostanje. Vender pa se včasih pripeti, da bi duhoven točo iz srca rad odgnal, pa je ne sme, ker mu pride od Boga prepoved. To se zgodi, ako preklinjajo župljani Boga in Mater Božjo, ali pa če zakrivate kak v nebo vpijoč greh. Sploh pa gre toča največkrat zato, ker se ujezi župnik na svojo duhovnijo in se hoče maščevati. Tudi če odide v kako drugo župnijo, se toča kaj rada uspe, kajti ima duhoven moč, jo odpoditi, samo domá. Brez njega se nahajajo ljudje ob hudej uri vselej v nevarnosti. K—ški župnik šel je obiskat svojega tovariša in prijatelja v bližnji župi. Ko se je začela zbirati nevihta, dal je brz zapreči, da ubrani preteči kvar. Konji so morali na vso moč dirjati, da ne zamudi. Gospod se je tresel od straha kakor šiba in se je še le pomiril, ko je prišel spet v svojo duhovnijo. Voznik ga je dobro slišal, ko je prekrizavši se globoko vzdihnil: Hvala Bogu! zdaj je dobro. Toča je bila jela naletavati ali je prenehala tisti trenutek, ko je dospel čez mejo sosednje župe, da ni naredila nič škode. Po drugih bližnjih duhovnijah, kjer niso imeli tako dobrega župnika, pa je vse čisto stolkla, da niso dobili še semena. Če preteče kje veliko let brez toče, se v takem kraju navadno razširi govoric, da je rekel župnik precej o svojem prihodu: Dokler bom jaz tukaj, se vam ni bati toče — in župljani ga za to dobroto bolj časté kakor si sam želi, bire in drugih prihodkov mu dajó radi še več, kakor mu je uganeno. Če pa nesreča prinese točo, to spoštovanje hitro spet izgine. Zaničljivo mu očitajo, da je nehvaležen potuhnenec. Med praznovernimi Dolenjci ni lahko biti za duhovnika, človek izgubi dostikrat zaupanje in ljubezen, da sam ne ve kako

in zakaj. V š. p.—skej duhovniki so župljani svojega župnika strašno sovražili in ga tožili večkrat tudi pri škofu, kako nemaren je za božjo službo. Vselej so tožbi dodjali nujno prošnjo, naj jim pošlje kakega boljšega. Škof je dal pritožbe na tanko preiskati, pa jim ni mogel najti temeljitega uzroka. Tožbe so trajale veliko let, kar na nagloma pa so potihnile. Vprašal sem župana, ki je bil vodja župniku sovražne stranke, kedaj in kako so se z gospodom spet zdogali. On mi se nasmeje in veli: E kaj čete, mi kmetje imamo že to neumno vero, da nam točo nabrskaajo duhovni, ker je nečejjo odvrniti. V tej veri nas je potrdilo najbolj to, da je tri leta zaporedoma nam faranom toča vse pobila, župnikove zemlje se je pa komaj dotaknila, toliko da se ne bi moglo reči, da je ni nič bilo. Ali letos, vidite, se je pa to tako presukalo, da je stolkla njemu ves vinograd, naše gorice pa je vse pri miru pustila. In tako smo se preverili, da nam toče ni pošiljal župnik, ampak Bog, ker smo preveliki grešniki in zato bi bilo neumno in tudi nepošteno, ko bi ga hoteli mi še zmerom sovražiti. Če je nemaren za božjo službo, nas presneto malo briga. Odgovor dajal bo on sam, ne pa mi. To nemarnost smo porabili le za izgovor, da bi se iznebili človeka, ki nas neče varovati nesreče. — Pravijo, da zagovori duhoven točo najlaže na pokopališči. Večkrat se čuje, da je ta pa ta župnik ali kapelan ob nevihti prišel molit na pokopališče in je gredé naglo gori pa doli mahal z bukvami proti oblakom in da takrat nikoli ni bilo toče, v tem ko je sosednje župnije vse pobila. To se po takem razume skoraj samo po sebi, da odganja copernice in točo vse, kar duhoven blagoslovi, n. pr. zvonovi, strelni prah i. t. d. Ali obilna skušnja je ljudi nekoliko izmodrila, da ob nevihti ne postavljajo več tako trdnega zaupanja v zvonjenje, blagoslovljene šibe, smodnik i. t. d. Vera v nadčloveško oblast cerkvenih predstojnikov pa je ostala skoraj neomajana, to se ve, kolikor dovoljuje to prirojena nezaupnost in zabavljivost, ki sta v dolenjskem značaji ravno tako globoko ukoreninjeni kakor lahkovernost in praznoverje. Točo delajo po dolenjskem prepričanju s hudičevo pomočjo copernice ali jo znajo narediti tudi duhovni, ki se učé te umetnosti že v višjih latinskih šolah. Večkrat se je že pripetilo, da je za šalo ali za stavo kak učenjak v hiši nasipal toče, da so ljudje komaj iz nje videli, ali je vselej pred vrata in okna dobro zaprl in zamašil, kajti, ko bi bil ostal le najmanjši dušek, ušla bi mu bila toča na plan in pobila devet fará. Če zna točo delati že učenec višjih šol, kako ne bi razumel

tega duhoven, ki premore razen šolske učenosti tudi vse darove apostolske!

Duhovni trdijo, da copernic ni, to pa za to govore, ker bi jih copernice raztrgale, ko bi jih izdali. Kadar jih tajé, pa se jim pozna včasí že na obrazu, da jim take besede ne gredo prav iz srca, ker se takrat nekako čudno muzajo, češ, kdor je pameten nas bo že razumel! Kar zna narediti copernica, zna tudi najslabši duhoven; tisti, ki imajo od papeža posebne blagoslove, pa še veliko več, takim se razodeva vsaka skrivnost. Ali treba je premisliti, da duhoven ne sme čarati, ker bi se mu štela copernija za težek greh, ki ga ne more nihče drug odvezati kakor edini papež. Duhoven n. p. dobro ve, ktere številke bodo prišle v loteriji in še veliko takih rečij ali mu to nič ne koristi, ker svoje umetnosti ne sme rabiti. Dovoljeno mu je samo, kar povišuje čast božje službe. Če vidi, da bo ostalo delj časa lepo vreme, sme brez greha prekriati cerkev ali v njej kaj pozidati in popraviti. Na to bi morali ljudje bolj paziti. Kadar se loti župnik kakéga večjega popravila v cerkvi ali na zvoniku, je to gotovo znamenje, da pred koncem dela ne bo deževalo in se da torej marsikak kmetiški posel brez nevarnosti opraviti. Med duhovniki pa se nahajajo tudi taki, ki se ne boje ne greha ne pekla. Zapišejo se hudiču, ki jih postavi potem copernicam za vodnike. Ni dolgo, kar se je preveril o tem kosec. Ko je zabučal vihar, pobegnil je v zavetje pod skalo in je videl in čul, kako so se zbirale od vseh strani copernice in tulile: „Vihar je tukaj, naš ljubi vihar. Zdaj pride še far, naš ljubi far!“ In zdajci privršal je po zraku, ne dotikaje se tal, župnik bližnje duhovnije. Copernice ugledavši ga so zavriskale od veselja in se sklenile okolo njega. Potem se vzdigne on v zrak in izgine bliskoma v oblaku. Babe jo udero za njim po vrsti ena za drugo in komaj je zadnjo megla zakrila, začela se je usipati toča, debela kakor kurja jajca.

Včasí pa narejajo duhovni točo tudi kar sami, da se ne zapišejo nič hudiču. Največji reveži so ljudje tamo, kjer se dva bližnja si župnika sovražita. Da se znosita in maščujeta, zaganjata točne oblake eden drugemu v duhovnijo, da trpe potem zaradi njijine jeze vsi župljani. Kakor v nobenej reči tudi v tej ni vsak enako umeten. Župnik, ki je bolj zveden, zasiplje s točo vso duhovnijo svojega nasprotnika, njemu samemu in njegovej fari pa se ne more nič žaloga zgoditi. Prejšnje čase imela sta med seboj posebno

hude boje župnik šmarješki in prečinski. Prečinski je bil modrejši in je svojega sovražnika izdelaval, da je bilo strah. Najhuje pa sta se vojskovala stopiški in brusniški župnik. Včasih sta se dvignila oba celó v oblake, ki so se potem vrtili sem ter tja in tako neznansko vršali, da so ljudje od groze skoraj umirali. Zmagoval je večjidel stopiški, enkrat je vrgel brusniškega iz megle na tla, da je komaj živ ostal. Če toča pobije in župljani mislijo, da jim jo je nametal župnik, ga strašno preklinjajo želeč mu vsako nesrečo in tudi naglo smrt. V S—u prišla je po nevihti k župniku baba s peharjem toče in jo zagnala preden tresoč se od jeze z besedami: Nate biro od pšenice, ki ste nam jo denes pridelali! — Dober duhoven pa ne odvrta samo toče od svoje župnije, ampak tudi vsako škodo in nadlogo, ki dohaja od copernice. Kdor išče svojemu otroku botra ali botre, najbolje stori, ako vpraša svojega župnika in vzame za botra ali botro tistega človeka, kterege mu on nasvetuje. Boterstvo daje copernicam oblast do otrok, da jih smejo zajahati. Z Mokrega Polja šel je grajski hlapec v nedeljo večer domu, ko se še ni bilo prav stemnilo. Zviškoma plane mu na hrbet baba in ga obrzdá, potem pa požene kvišku! Mrha se je nalašč zmotila in rekla: Aló, med lesom smuk! Morala bi bila reči: nad lesom. Zaradi te zmotnjave se hlapec nikakor ni mogel nad hosto vzdigniti in je letel s copernico skoz goščavo, da je bil kmali ves razpraskan in krvav. Spustila ga je še le, ko ju je srečal za Tolstim Vrhom človek in pozdravil: Hvaljen bodi Jezus Kristus! Pot ga je bil tako upehal, da je kar pene tiščal in dolgo ni mogel vstati. Domú je prišel še le drugo jutro, ves bled in razcapan in je povedal ljudem, kako neusmiljeno ga je jahala copernica, ki jo je dobro poznal, da je bila njegova krstna botra. Pa kolikokrat se je že brez tega slišalo, kako so gonile in trpinčile copernice tega pa tega, tudi se nahaja dosti ljudij, ki poznajo te hudičeve ljubice po posebnih znamenjih. Vkljub toliko skušnjam in resničnim prigodbam pa je vender le če dalje več takih neverjetnih Tomažev, ki trdijo, da so si copernice izmislili bedaki in stare babe! O copernice so res na svetu, Bog hotel, da bi tako ne bile! Kako neumno in predrzno je tajiti jih, vidi se tudi od tod, da je celó med svetniki eden, ki je bil prej sam copernik in se imenuje zato sv. Coprijan. Sv. Coprijan je služil hudiču veliko let ali ker je bil usmiljen proti ubogim, podaril mu je Bog milost, da je svojo zmotnjo spoznal in se zanjo pokesal. Namenil se je potovati v Rim,

da bi prosil papeža za odvezo, ker je dobro vedel, da mu dolge zaveze s hudičem ne more odpustiti nobeden drug duhoven razen papeža. Ali hudič ne izpusti tako brž iz parkljev tistega, ki se mu zapiše. Ko je zapazil, da namerava Coprijan iti v Rim, dvignil se je z vso svojo vojsko in se udrl za njim. Že ga je bil skoraj dohitel, kar se oklene sv. Coprijan pri potu stoječega križa. Hudič se je križa zbal in umaknil. Ko se je sv. Coprijan malo odpočil, šel je naprej. Hudič je to videl in ga začel spet preganjati. Sv. Coprijan mu pobegne v cerkev. Hudič se cerkve zboji in umakne. Ko se je sv. Coprijan malo oddahnil, potoval je proti Rimu naprej, ali je kmali videl, da ga je jel hudič iz nova preganjati. Sv. Coprijan si zdaj ne zna drugače pomagati, pa zgrabi nedolžnega otroka. Hudič se otročje nedolžnosti zboji in se umakne. Sv. Coprijan se je uveril, da ne bo nikakor mogel priti v Rim, pa je dal otroku palico in otrok je naredil s palico okolo hribčka ris. Na tem hribčku se je sv. Coprijan ustavil, da bi počakal, dokler bi mu prišla od papeža odveza. Hudič risa ni mogel prestopiti ali je prežal na sv. Coprijana iz obližja in ga oblegal z vso peklensko vojsko. Sv. Coprijan ni zapustil nikoli več svojega pribežališča. Pa še po smrti se je duša bala iti iz trupla, ker jej še ni bila došla papeževa odveza. Mrtev je klečal sv. Coprijan v svojem risu še veliko let, dokler mu je pokazal duhoven pismo in v pismu papeževo odvezo. Kakor bi trenil, s^e je truplo ra^zpadlo v prah, iz njega pa se je vzdignil bel golobček, ki je zletel naravnost kvišku proti nebesom.

O čarovnicah in čarobijah se na Dolenjskem toliko sliši, da bi se napolnile lahko debele bukve. Jaz sem omenil samo tiste vraže, katere v gostem duševnem mraku blodeči Dolenjec izpeljuje iz nerazumljenih naukov in ustanov krščanske vere.

45. Kadar umrje papež, zbero se škofje z vsega sveta v Rimu in molijo vsi skupaj, da bi dal Bog katoliškej cerkvi poglavarja, ki bi jej kakor rajniki povelečeval čast in pospeševal nje rast in napredek med kristijani in ajdi. Bog jim molitev vselej usliši in pošlje v zbor sv. Duha, ki se usede v podobi belega goloba na glavo tistemu, ki je najbolj vreden najvišjega cerkvenega dostojanstva. Kakor se je našel med Kristusovimi apostoli izdajalec, tako je prišel tudi med škofe častilakomen, nekrščansk duhoven, ki je hotel postati papež proti božjej volji, s sleparstvom. Naučil je doma belega goloba, da je čakal mirno kje na kakej omari ali polici, ko pa je zakašljaj, da

mu je priletel na glavo in zobal proso, ki si ga je nasul na teme. Po papeževej smrti šel je v Rim tudi ta škof, s seboj je vzel goloba. Komaj so zbrani škofje začeli moliti, priletel je golob, ki ga je bil nekamo skrtil, in mu se usedel po starej navadi na glavo. Ko so drugi škofje to videli, so mu se globoko priklonili in ga razglasili za papeža. Hudi časi so nastopili zdaj za katoliško cerkev. Vstale so v njej nerodnosti in zmešnjave, kakeršnih svet še nikoli ni videl. Novi papež je vladal brez božjega potrjenja in blagoslova in ni mogel varovati in braniti svete vere, ko bi bil tudi hotel.

Hudič je vse to videl in se veselil. Prišel je k Martinu Lutru in ga vprašal, kaj si želi? Martin Luter odgovori: Dobro življenje že na tem svetu in lepo nuno Katrico za ljubico. Hudič veli: Dobil boš nuno Katrico in denarja in vsega družega toliko, da boš živel lahko po cesarsko ali moraš iti oznanjevat krivo vero. Martin Luter precej obljubi, da bo to storil. Hudič pravi: Tvoja beseda mi je všeč, ali meni ne zadostuje, da boš krivo vero samo učil. Ti moraš znati tudi ljudi omečiti in napotiti, da ti bodo verjeli. Če boš temu poslu kos, dobiš premoženja, kolikor hočeš in za nameček lepo nuno Katrico. Martin Luter se zasmije in veli: Ne boj se! svet jaz dobro poznam in vem, kako ga je treba slepiti in varati, da človeku verjame. Po tej pogodbi s hudičem šel je Martin Luter precej v samostan in se dal posvetiti za menih. Živel je takó bogoslužno, da so začeli ljudje kmali govoriti: Ta menih ni navaden človek, on je svetnik. Postil se je na vso moč ostro, da si ni privoščil družega kakor suh kruh in vodo. V molitvi je prebil cele dni in prečul cele noči in tako pobožno in goreče kakor on ni molil noben menih, noben duhoven. Na prižnici in v spovednici učil in opominjal je tako ganljivo, ljubeznjivo in uspešno, da so se najtrji grešniki spreobrnili in spokorili. Posebno pa so ga povzdigovali v en glas reveži: da takega dobrotnika ni bilo in ne bo, ki bi skrbel za nje tako po očetovsko in neutrudno kakor on. Ostanke jedi in pijače deval je vsak dan v koš in jih nosil sirotam, starcem in bolnikom sam na dom tudi čez najvišje hribe in v najhujšej zimi. Hodil je prosit za dari tudi druge samostane in bogatine in ker so poznali njegovo svetost in neskončno ljubezen do bližnjega, so mu povsod radi dajali. Dobil je toliko, da je nahranil in okrepčal lahko vse siromake in bolnike ne le v obližji ampak še po daljnih krajih. Slava mu se je tako razširila, da so ga hodili vprašat za svet in nauk celó škofje in kralji in se je slišala

povsod ena misel, da po papeževeji smrti ne sme biti njegov naslednik nobeden drug, kakor Martin Luter.

Ko je slepar videl, da je ljudi tako premotil in ^(Franko)udelal, da so mu vse verjeli, vrgel je hinavščino s sebe. Še enkrat šel je v bližnji deviški samostan, kjer je dobival vsak dan ostanke jedi in pijače, ali mesto kruha, mesa in vina spravil je v koš lepo nuno Katrico in jo odnesel na svoj dom. Še tisti dan začel je tudi učiti krivo vero. Sprejeli so jo v srce ne samo neučeni posvetni ljudje, ampak tudi mnogi menihi, duhovni in celo škofje in cesarji. Mati je lepo prosila Martina Lutra, da bi jej odkritosrčno povedal, katera vera je boljša, katoliška ali njegova. Martin Luter svoje matere ni hotel pogubiti in jej je rekel: Za ta svet moja, za óni svet katoliška. In tako je ostala ta žena pravej veri zvesta in se je izveličala. Martin Luter je živel z nuno Katrico kakor mož s svojo poročeno ženo. Hudič mu je nosil denarja in vsega, kar je zaželel, in tako je v vednih veselicah, kratkočasnicah in vseh pozemeljskih dobrotah pozabil popolnoma na Boga, na svojo ubogo dušo, na strašno večnost in celo na smrt. Še le takrat, ko se je bil že silno postaral, prišlo mu je na misel, kako bi mogel prekaniti in odgnati hudiča, ko bo prišel po njegovo dušo. Martin Luter bil je velik modrijan in je rekel: Ni straha! Orožje, ki je kos vsemu peklu, mi je znano. Kadar pride hudič póme, začel bom moliti: „Oče naš, kateri . . .“ Dalje ni mogel mólit, ker je bil v posvetnem hrupu in veselji očenaš pozabil. To ga silno prestraši in začel je precej iskati bukev, da bi se naučil spet moliti. Zdajci pa se odpro vrata in v hišo stopi hudič s košem na plečih. Martin Luter je poskusil vso svojo učenost, ali ga ni mogla rešiti, ker ni znal moliti. Hudič ga je vrgel v koš in ga odnesel s tega sveta ravno tako, kakor je bil odnesel on iz samostana zapeljano nuno, lepo Katrico.

46. V sedanjej šent-jarnejskej duhovniji prebivali so od nekdanj svobodni kmetje, ki so imeli vsi svoja zemljišča v pravo last, ne pa v najem, kakor drugi. Med njimi ni bilo nič „vaših gnad“, nič graščakov in zato tudi nič tlake, desetine in ^(Berg, Weissburg)gorščine. Ker so kmetili zgolj sebi in uživali vse svoje pridelke sami, živeli so lahko in dobro, vsi sosedje so jim zavidali. Ti srčni kmetje od konca niso poznali Boga in krščanske vere, bili so še malikovalci. To je zvedel neki svet mož na Francoskem in naši ljudje so mu se smilili. Prišel je na Dolenjsko in se naselil tamo, kjer stoji zdaj Pleterski grad. Branil mu ni

nihče, ker je bil prostor brez gospodarja, pust in prazen. Ta prostor je svetnik ograbil s plotom in za silo malo pokrtil, od tega plota dobilo je njegovo prebivališče ime Pleter ali Pleterje. Sveto vero oznanjeval je malikovalcem tako goreče in ganljivo, da so jo v kratkem času sploh sprejeli in se dali krstiti. Tako so si pridobili ti naši spredniki k svojej časnej sreči tudi večno.

Njihovi nasledniki pa niso marali jih posnemati. Dobro življenje jih je pokvarilo in spačilo. Za božjo čast in svete reči so se tako malo brigali, da so pozabili celo ime svojega največjega dobrotnika, francoskega svetnika, ki je prinesel Dolenjcem pravo vero. Ker se ne nahaja nikjer nič zapisanega, ga tudi mi po imenu ne poznamo, kar je gotovo grozno čudno, še bolj pa za nas grdo in sramotno. Ohranil se je samo spomin, v katerem kraji je navadno stanoval in učil. Na tem svetem kraji sezidali se si samostan tisti črni menihi, katerim so dejali jezuitarji. Prišli so na Dolenjsko ravno o pravem času, ko se je bilo začelo širiti Martin Lutrovo krivoverstvo tudi po našej deželi. Oni so bili jako učeni in bogoslužni možje, popolnoma kos novej veri, ki je zbežala pred njimi kakor megla pred solncem. Vneli so Dolenjce zopet za čast božjo, nekaj z lepimi pridigami, še bolj pa s svojim angelskim življenjem. Ljudje so jih spoštovali in ljubili bolj kakor očeta in mater. Ker niso imeli čisto nič premoženja, začeli so jim za prejete nauke hvaležni gospodarji zapisovati na smrtnej postelji po kak kos njive, travnika ali vinograda. Kmetom se ta zguba ni dosti poznala, ker so imeli zemlje, da niso mogli vse obdelovati. Teh zapisanih darov se je sčasoma toliko nabralo, da je premogel samostan več kakor marsikateri graščak. Bogastvo pa menihov ni zapeljalo, da bi bili začeli živeti razuzdano ali pa spravljati denar na kup. Ostali so zmerom enako pobožni, ponižni in krščanski. Svoje velike prihodke so delili, kakor zapoveduje vera, z reveži in sirotami. Kadar je prišla slaba letina, odprle so se na stežaj samostanske žitnice, da nobeden Dolenjec ni kruha stradal. Ljudje so jim dobroto s tem povračevali, da so jim zemljo zastonj obdelovali. To so storili iz svoje dobre volje. Ker je od menihov vsak kaj dobrega prejel, jim je hodil vsak tudi rad na tlako; delal pa je, kolikor je sam hotel in kadar je sam hotel; dolžnosti ni bilo nobene. To je bilo prijetno in koristno za oboje, za jezuitarje pa tudi za kmete. Kakor da bi bilo treščilo iz jasnega, se je lakomna gospoda samostana in njegovih posestij polastila. Prepodivši jezuitarje rekla je kmetom: ker ste delali

tlako menihom, morate jo delati tudi nam, dolžnosti grajskih kmetov so tudi vaše dolžnosti, gorje tistemu, ki bi se predrznil kaj ugovarjati in se protiviti. Tako so izgubili Dolenjci svojo starodavno svobodo in pravico. Jeli so jih zatirati s tlako, desetino in z drugimi davščinami brez konca in kraja. Še le 1848. leta je padel z njih ta težki jarem, katerega po božjej in človeškej pravici ne bi bili smeli nikdar nositi. —

(Konec prihodnjič.)

Zemeljski potresi.

Spisal J. Jesenko.

(Dalje.)

IV. Koliko časa traja pojedin potres?

Potresi trajajo različno dolgo; različno dolgo, če prav ne pazimo na dobo, v kateri se ponavljajo, ampak le na čas, v katerem se vsled prvega udara ali nagona skrivnostnih močij zemeljska skorja potresa. Čitatelj je gotovo uže udaril prožno telo ter opazoval, kako se je to vsled udara dalje treslo, kako je to tresenje pojemale ter nazadnje popolnoma ponehalo. Čas tega tresenja ali gibanja se ravna posebno po moči udara in po večjej ali manjšej prožnosti dotičnega telesa. Če udariš na zvon, na steklo in na lončeno posodo, slišiš jih v enakih razmerah vsled različne prožnosti njih tvarine kaj različno dolgo zvenčati. Res menj, a vendar še znatno prožno je kamenje zemeljske skorje. Iz tega sledi, da se po vsakem udaru mora zemeljska skorja bolj ali menj dolgo tresti, predno se umiri. Se ve da vse čutno tresenje traja le malo malo časa. Pri jednem in istem potresu je to pretresanje navadno trajalo le malo trenutkov (sekund), k večjemu malo malo minut. Ravno nekateri siloviti in pogubljivi potresi so trajali le malo trenutkov. Res se je po zeló natančnih opazbah pri nekaterih potresih gibanje zemeljske skorje nadaljevalo nekaj malo minut, a njih najhujši udarci, ki so porušili velika mesta in cele pokrajine ter na tisoče ljudij pokončali, trajali so le malo trenutkov. Tako se je godilo leta 1693. na Siciliji, kjer je strahoviti potres hipoma mesto Kataneo in 49 drugih krajev skoro popolnoma razrušil in čez 60.000 (po drugih poročilih celó 100.000) ljudij pokončal. 26. marca 1812. je potres ugonobil Karakas v južnej Ameriki. Po

Humboltu se je začel z udarcem, ki je 5 do 6 sekund trajal ter zvonove zazvonil; nemudoma prišel je za njim drugi udarec, ki je na pol dalje trajal ter zemljo tako pretresal, da se je gibala kakor vrela voda; nazadnje se je čutil navpični sunek, ki je 3 do 4 sekunde trajal, za tem pa nekaj daljše valovito gibanje. Tako je v kratkem času še cele minute ne bilo popolnoma porušeno veliko mesto in pokončanih nad 20.000 ljudi. Nekoliko dalje, namreč po poročilu bistroglavega Dolomieua okolo dveh minut je trajal potres, ki je 5. februarja 1783 ugonobil mesto Oppido v Kalabriji in vso okolico (40 kilometrov daleč). Leta 1692. je potres na otoku Jamajki napravil v treh minutah silovito škode. Potres Lizbonski (1. novembra 1755) je trajal sicer okolo 5 minut, a prvi najmočnejši udarec, ki je cerkve in druga velika poslopja razrušil, je trajal le 5 do 6 sekund; čez malo minut sta mu bliskoma sledila dva udarca, ki sta mesto popolnoma pokončala. Po Moreau de Jommès je 11. januarja 1839. potres na Martiniki in drugih Antiljih z dvema kaj močnima udaroma trajal okolo 30 sekund. Malo trenutkov je trajal potres v Srednji Ameriki, ki je leta 1873. (19. aprila) razrušil s. Salvador. Jednako so poročale novine o zagrebškem potresu. Prvi najhujši je trajal le malo trenutkov, 7 do 10 sekund. 9. novembra zjutraj 34 minut in 15 sekund po 7. uri se je začelo ono neredno gibanje z dvema močnima udaroma, ki je mesto najbolj poškodovalo. Menj močno in menj škodljivo je bilo gibanje, ki je nastopilo nekaj minut (blizu 5?) po prvem potresu. Po tem tretji potres 27 minut in 55 sekund po 8. uri in ob 10. uri in 50. minutah četrti. Po malo sekund so trajali vsi drugi potresi, katerih so od 9. novembra sem uže okolo 70 opazovali.

V. Podzemeljsko šumenje je v zvezi s potresi.

Kakor pri bljuvanji ognjeniških gorá, se tudi pred potresi ali mej njimi, časih še le po njih, sliši podzemeljsko šumenje in ropotanje. To šumenje in ropotanje, če mu tudi ne sledi potres, kaj močno upliva na človeka ter vznemirja celó tistega, ki je uže večkrat doživel potrese. Strah in trepet ga spreletava pri pozemeljskem zvenčanju in bobnenju in ves vznemirjen pričakuje, kaj bode iz tega. Še bolj pa se razdražijo njegove čutnice, če se ono šumenje ponavlja z gibanjem zemlje in podiranjem hiš in drugih stavb. Srce bi obupalo celó najpogumnejšemu, ko vidi svojo popolno nemoč nasproti silovito

razdraženej prirodi; brez upora se čuti izročenege neznanim podzemeljskim silam.

To šumenje je kaj različno. Izpod zemlje časih šumi in buči kakor zelo močen veter ali hud vihar: časih rožlja kakor železne verige, ki jih kdo sem ter tja premetava; časih drči in ropota kakor težko naloženi vozovi po kamenitem tlaku; časih bobni kakor truma vojaških bobnarjev; časih buči, grmi in treska kakor bi bila huda ura pod zemljo; časih hruši in poka, kakor bi se drevje v gozdu lomilo; časih pa škrobota, brenči in zvenči, kakor bi kdo kupe steklenine in porcelanine pod zemljo pobijal in drobil. Navadno se to šumenje in bobnenje širi čez široke pokrajine ter povsodi prihaja izpod zemlje; zato v Južnej Ameriki, kjer se té prikazni najbolj pogostoma ponavljajo, prav dobro vedo, da posebno glasno šumi in zvenči iz zelo globokih vodnjakov.

Potresni valovi prehajajo kaj nagloma velike prostore, pri vsakej točki svojega razširjanja in napredovanja uzročujejo razno gibanje zemeljske skorje, da se njeni posamezni deli mej seboj tlačijo, drgnejo in tró, drobé in lomijo. To dela ono podzemeljsko ropotanje in šumenje, ki se kaj nagloma razširja po zemeljskej skorji, kajti trda telesa zvok hitreje prevajajo kakor zrak. Prevajajo ga pa tudi dalje, to pojasnuje dovolj, kako se ono šumenje in ropotanje sliši skoro istočasno na raznih mej seboj kaj zeló oddaljenih krajih. Jednako grmenje in bobnenje so slišali tudi pri zagrebškem potresu. Opazovali so to bučanje in pokanje ne le pred prvim potresom in mej njim, ampak tudi pozneje pogostoma v mestu, zlasti pa v zagrebškem Zagorji. Natančnih zanesljivih poročil o tem pisatelj še néma pri rokah; na površnja poročila hrvatskih, slovenskih in nemških (Agramer Zeitung) časnikov se pa tudi ne more naslanjati, ker teh zvočnih prikaznij nikjer ne naznanjajo. „Votlo grmenje se je slišalo iz zemlje“ — — „bobnenje izpod zemlje je naznanjalo, da se elementarne sile še niso umirile“ — — in še par takih izrazov je vse, kar so časniki doslej povedali.

VI. Podzemeljsko šumenje brez potresa.

Le malokrat se zemlja trese, da ne bi se slišalo nobeno ropotanje in šumenje izpod nje. To so večkrat opazovali na Čiljskem v Južnej Ameriki; tudi pri strahovitem potresu, ki je 4. februarja 1797. porušil Riobambo, niso slišali najmanjšega podzemeljskega ropotanja.

Slabše ali močnejše ropotanje tudi ni v nikakeršnej razmeri z naslednjim potresom. Časih je ropotanje silno močno, a gibanje zemlje skorje neznatno, časih pa je zopet potres silovit, a ono šumenje kaj neznatno. Pogostoma so celó opazovali kaj močno podzemeljsko bobnenje in šumenje, a gibanja zemeljske skorje še začutili niso.

Uže Aristotel (Meteor. II. p. 802) in pozneje Plinij (H. N. II. 80) omenjata to čudovito podzemeljsko šumenje brez potresa. O najzanimljivejši tej prikazni pa poroča Humboldt (Essai pol.-I. 303 in Kosmos I. 216), katero Mehikanci imenujejo *bramidos y truenos subterranos*, t. j. podzemeljsko tuljenje in grmenje. Slišali so to v Guanajuati, glasovitem in bogatem rudarskem mestu, ki stoji na gorskej planoti 2086 metrov nad morjem, daleč od mehikanskih ognjenikov. „Šumenje, pravi Humboldt, je trajalo od polunoči 9. januarja 1784. čez mesec dni (namreč do 12. februarja). Lehko sem to na drobno opisal po besedah mnogih prič (Humboldt se je komaj 10 let pozneje tam mudil) in po listinah mestnega zbora, katere sem pregledal. Bilo je (zlasti od 13. do 16. januarja), kakor bi prebivalci stali na gostih hudournih oblakih, v katerih se grmenje, pokanje in treskanje mej seboj vrsté. Skoro vsi prebivalci so silno prestrašeni zbežali iz mesta, v katerem je bilo na kupe srebra. Le pogumnejši, vajeni podzemeljskega tuljenja, so se vrnili ter borili z razbojniki in tatovi, ki so se bili polastili zakladov“. Humboldt tudi poroča o čudovito silnih naredbah, ki jih je mestni zbor uže 14. januarja (o največjem strahu pred pozemeljskim grmenjem in treskanjem) ukrenil in razglasil. „Vsaka rodbina, ki bi bežala, plača, če je bogata, 1000 piastrov globe; če je pa revna, bode dva meseca v zaporu“. Še pomenljiveje pa je, da je mestna oblast hotela zmerom vse najbolje vedeti. Humboldt navaja tako razglasilo: „Gospoška bi v svojej modrosti uže spoznala, ko bi pretela res nevarnost, ter potem prigovarjala k begu; za zdaj se naj napravljajo le procesije ali cerkveni sprevodi v hram Marije Device brez madeža spočete“. In res mestna gospoška je imela prav! Ves čas teh strahovitih „*bramidos y truenos subterranos*“ niso čutili najmanjšega potresa ali gibanja zemlje niti na površini niti v 500 metrov globokih rudnikih. Da pa je to bobnenje prihajalo izpod zemlje, sledi tudi iz tega, da se je v globokih rudniških jamah in rovih slišalo dosta močnejše nego na površji, — in vendar grmenja in treska o hudej uri ne slišijo v rudniških rovih. — Tudi tega podzemeljskega grmenja niso zapazovali daleč, še 5 miriametrov ne v okrožji: zapazovali

so je zlasti po dolgovatem prostoru, ki meri 9—10 miriametrov. Kakor se je začelo, nehalo je tudi čez mesec dnij polagoma ter se do denašnjega dne ni ponovilo. Tudi drugodi po mehikanskem gorovju niso nikdar zapazovali kaj jednacega, niti prej niti poslej.

Primerno podzemeljsko tuljenje se pogostoma ponavlja na planoti Kvitskej v Južnej Ameriki, vendar tu mu navadno sledé neznatni potresi. Za časa potresov v Piemontu (leta 1808. od 2. aprila do 17. maja) so ondotnji prebivalci pogostoma slišali izpod zemlje šumenje in pokanje, kakor bi ondi s topovi streljali, a zemlja je vendar mirovala.

Jednako podzemeljsko bobnenje so več let opazovali v Dalmaciji, na otoku Mletu. To je bistroumni prirodoznanec Pavel Partsch temeljito preiskal in popisal (*Bericht über das Detonations-Phänomen auf der Insel Meleda*. Wien, 1826). Začelo se je to podzemeljsko šumenje meseca marca 1822. ter je popolnoma nehalo še le 1826. leta. Primerno ni bilo grmenju, ampak treskanju in pokanju kakor bi pod zemljo s topovi streljali. To pokanje se je časih kaj pogostoma ponavljalo, tako da so n. pr. po noči od 2. do 3. septembra 1813. šteli nad 100 strelcov. V obče se je isto leto zlasti v avgustu in septembru javila prikazen v najstrahovitejšej sili, tako da so bili otočani vsi preplašeni. Sprva so mislili, da treskanje prihaja od neke pomorske bitke ali pa od streljanja s topovi v bližnji Bosni. Ker pa le ni prenehalo, prepričali so se na zadnje, da prihaja izpod otoka, ki stoji komaj tri miriametre od Dubrovnika; o tem izviru so bili tem bolj prepričani, ker ga prebivalci na celini niso kar nič slišali. Najmočnejše treskanje se je slišalo v dolu Babino Polje. Ponavljalo se je o vseh letnih časih sedaj o tej uri, zdaj o onej; po dnevu in ponoči, zdaj o lepem, zdaj o grdem vremenu, zdaj pri jasnem nebu, zdaj pri oblačnem. Pokanju navadno ni sledilo najmanjše gibanje zemeljske skorje. Ko je trajalo uže čez leto dnij, čutili so še le prvi potres, ki pa stavbam nič škodoval ni, le na hribu Veliki Grad se je nad strmo pečino viseča skala odtrgala ter v dol zvalila. Ker pa čez leto dnij ni ponehalo šumenje, jelo je prebivalce jako skrbeti. Oni potres in ulom velikanske skale jih je še bolj preplašil. Bali so se, da se bo odprl ognjenik, in so prosili vlado, naj jih preseli z nevarnega otoka na celino. Nato je vlada z Dunaja poslala zvedena prirodoznanca Franca Repla in Pavla Partscha, ki sta stvar na tanko preiskala ter s svojim poročilom pomirila stanovalce in vlado. A čudovito podzemeljsko

šumenje je še le 1826. leta popolnoma nehalo. Da je vsa prikazen v ozkej zvezi s potresi, tu pač ni treba posebej poudarjati. Opazbe v Mletu so to očitno spričale, ker je podzemeljsko pokanje res časih, če prav zelo redkoma, spremljevalo kaj neznatno gibanje zemeljske skorje.

Po vsem tem bode čestiti čitatelj pač pričakoval, da bi mu pojasnjeval jednako prikazen, o katerej so zadnjič poročali iz Zagreba. Kjer se prekrasnega Jelačićevega trga drži Dolga ulica, opazovali so v tej na 20 stopinj dolgem prostoru neprestano podzemeljsko šumenje, primerno gromu. To je kaj zelo prestrašilo ljudi, ker so se bali, da se bo na mestu odprla zemlja ter iz sebe jela bljuvati lavo. A kaj je bila vsa prikazen? Sleparija nekotih lehkomišljenih delavcev, ki jo je razburjena domišljivost proglasila za veliko nevarnost! V bližnji hiši drži klet pod zemljo daleč v stran; iz te se je širilo pod ulico ono bobnenje, ki so ga nenadzorovani delavci nalašč v hiši napravljali. Vsak razumnik z nerazdraženimi čutnicami bi bil moral to sleparijo precej spoznati uže iz tega, da se je grmenje slišalo le na 20 stopinj dolgej progi rečene ulice.

VII. Kako hitro se širijo potresi.

Posebno važno je na tanko določiti, kako hitro se po zemeljskej skorji širi potresno gibanje, ki izvira iz jednega in istega udara ali sunka podzemeljske moči. Zato je treba zelo na tanko zaznamenovati čas, o katerem se je isto gibanje na raznih krajih dogodilo. Kako težavno je to, priča zadnji potres zagrebški 9. novembra zjutraj; kajti določiti je treba čas zelo točno, celó za minute in sekunde. Kdo bi pa pri silovitih nepričakovanih potresih mislil na to ter nemudoma pogledal na uro in zabeležil trenutek, o katerem se je zemlja potresla. Tudi navadne ure točno ne naznanjajo časa. Po tem je jasno, da je pri potresih, ki se razširjajo čez razmerno male pokrajine, kaj težavno, skoro nemogoče, na tanko določiti, kako hitro so se širili. Drugače je to pri potresih, ki so se razširjali čez velike dežele; kajti pri velikih daljavah se one napake pri določevanju časa poravnajo.

Samo po sebi se razume, da se potresi s kaj različno hitrostjo širijo po istej pokrajini kakor po raznih deželah. Ta razlika brzine njih širjenja se ravna po moči in meri prvotnih sunkov, po debelosti zemeljske skorje, po snovini in nje sestavi v pretresnem okrožji in

raznih drugih še neznanih razmerah. Skušnje so pokazale velike razlike mej (prožnostjo raznih kamenov zemeljske skorje; po tej prožnosti pa se najbolj ravna brzina zemeljskih potresov. Tako gibanje ali tresenje prehaja v granitu 530 metrov vsako sekundo, v vapnenci 547, v skriljevci pa 737. Tudi so kameni kaj različno razdeljeni po zemeljskej skorji ter se mej seboj različno vrste, kar zopet uzročuje razlike in nepravilnosti brzine potresnega širjenja. Dalje je pomisliti, da tudi jedno in isto kamenje v zemeljskej skorji ne dela popolnoma skupne celote, temveč kaže raznovrstne razpoke, raze itd., kar pomnožuje nepravilnost brzine širjenja. Dostavljati je komaj treba, da se vse te razlike in razmere ne dajo ni določevati ni pojasnjevati, ker so globine ali spodnje plasti zemeljske skorje zakrite človeškemu očesu. —

Mej najbolj razširjene potrese se vrsti lizbonski od 1. novembra leta 1755. Po razločku časa mej prvim sunkom v Lizboni in prvim gibanjem ob Wenerskem jezeru v Švediji je uže angleški prirodoznanec Mitchell preračunal, da je tresenje prehodilo vsako minuto skoro $33 \frac{1}{2}$ kilometrov ali 536 metrov v sekundi, kar brzino širjenja zvoka v zraku (331 metr.) prekosi za 205 metrov. Zdanji zvezdoslovec na zvezdarni v Atenah Julij Schmidt je preračunal, da je pri malem potresu v Porenkem leta 1846. gibanje prehodilo 177 kilometrov v minuti ali 447 metrov v sekundi. Rogers je pretresu na Antiljih 8. februarja 1843. določil brzino širjenja s 708 metri vsako sekundo. Pri obširnem potresu v Zjedinjenih Državah (leta 1811—1813.) je Rogers preračunal srednjo njegovo brzino na zahodnej strani glavne osi s 590 metrov, na vzhodnej pa z 885. To brzino bode gotovo tudi zagrebškemu potresu določil mladi geolog Wähler, ki ga je bila dunajska akademija znanostij nalašč poslala na Hrvatsko, da je nabral raznega gradiva o tej prikazni. Posebno zanimljiv bode ta del preiskavanja, ker bode skušal dokazati, koliko globoko v zemeljskej skorji deluje ona skrivnostna sila, kje je nje pravo središče. Po tem se bode dalo sklepati na izvirno silo ali pravi uzrok zagrebškega potresa.

(Dalje prihodnjič.)

Zakaj ní mogla šivati.

Stara mati je šivála,
Héerka mlada počívála.
Ní íglica hééri tékla;
Mati njé je tiho rekla:

„Kaj je tebi, zlata môja!
Da ne vbada ígla tvôja?
Dánes le po sili šiva,
Jedva dregne, pa počíva.“

Déklica se zarudéla,
Majki tiho je veléla:
„Mati mila! od šivánja
Mene sama skrb odganja.“

„Naša kokla čopogláva,
Kodropérna in rujáva,
Šla iz gnézda na dvorišče,
Bog vé, česa tamkaj išče.“

„Jajca béla me skrbijo;
Ako v gnézdú se vhladijo,
Mehki zárod ves pogíne,
Prédno more iz lupíne.“

„Naj se gnézdó s čím pogrne,
Dókler spet se kokla vrne. —
Mati! dáj mi tjakaj íti;
Nagló zópet hočem priti.“

Brzo vstala, ven skočila,
Tam se dolgo zamudíla.
Kadar pride, šivat' nêče;
Mati njéna zópet reče:

„Kaj je tebi, zlata môja!
Da ne vbada ígla tvôja?
Le po sili zópet šiva,
Jedva dregne, pa počíva.“

Déklica se zarudéla,
Majki tiho je veléla:
„Mati mila! od šivánja
Zópet mene skrb odganja.“

„V hlévu je pri jaslih Díma,
Ki telétee dójno íma;
Rúka, lačna se ozíra,
Ali vrata kdo odpíra.“

„Dételje jej naložimo,
Hládne vóde prinesimo! —
Mati! daj mi v hlévece íti;
Naglo zópet hočem priti.“

Brzo vstala, ven skočila,
Tam se dolgo zamudíla.
Kadar pride, šivat' nêče;
Mati njéna zópet reče:

„Kaj je tebi, zlata môja!
Da ne vbada ígla tvôja?
Le po sili zópet šiva,
Jedva dregne, pa počíva.“

Déklica se zarudéla,
Majki tiho je veléla:
„Mati mila! od šivánja
Zópet mene skrb odganja.“

„Solnce peče in ogréva,
Da letéča vrana zéva;
V mojem vrtu so evetlice
Obrnile v tlá glávíce.“

„Da jim ne bi prilivála,
Gréda véla bi ostála. —
Mati! dáj mi v vrtec íti;
Naglo zópet hočem priti.“

Brzo vstala, ven skočila,
 Tam se dolgo zamudila.
 Kadar pride, šivat' nêče;
 Mati njéna zópet reče:

„Kaj je tebi, zlata môja!
 Da ne vbada ígla tvôja?
 Le po sili zópet šiva,
 Jedva dregne, pa počíva.“

Déklica se zarudéla,
 V tlà pozrla, oneméla. —
 Pa zapoje glásna ptica,
 Iz razóra prepelica:

„Ne poslušaj, mati stara!
 Tvoja hčerka tebe vara.
 Kder pod kóso cvetje pada,
 Tam bi stala vedno rada.“

„Sin sosédov reže trávo,
 Ki je zmešal njeno glávo,
 In zató jo od šívánja
 Rês le sama skrb odganja.

Krilan.

Lahka noč!

tíhej lučí bléde lune
 Prišel sem pod okno tvoje,
 Da ti glas ponóčne strune
 Drémno péseno zapoje,
 In zazíblje ti sladkó

V sèn okó.

Upanje pri tebi milo
 Sree lrepenéče pije:
 Tí si moje tolažilo,
 Kadar zláto solnce sije,
 Kadar skriva ga oblák,

Nóe al' mrák.

Mirno spavaj, ljubezníva!
 Angel božij naj te hrani,
 Naj s perútjo te pokriva,
 Dokler zarja dan oznani,
 Probudí te v nóvo móe —

Láhka nóe!

Ivan Resman.

Mešana gospôda.

Obraz iz vsakdanjega življenja.

Spisal dr. Janez Mencinger.

(Dalje.)

IV.

Tilen Vogljanin je denes v pravej šoli potrpežljivosti. Brezovniška občina je prostorna, ravna; mej njivami in grmovjem ni sence; ničesar ni pri roki za žejo ugasiti; vsa divjad se je morala poskriti; in ta prehvaljeni pes je leno, nepazno in neposlušno živalče. Ne izvoha nobenega zajca; pač pa skače po nepotrebnem po njivah in se zaletuje v proso, ki zori v najlepšem latji. Kmetje na polji so uže grozili s pisanimi pogledi in očitnimi besedami. Vogljaninu je lovska strast bila še neznana, in obupoval je. Peklo ga je, da pride domov brez plena. Revez je pa osebi, katerej se ne sme izneveriti, obljubil denes zajca prinesti. Tista oseba je obljubila svojo kuhinjsko umetnost izkazati nad tem zajcem, in oče tiste osebe je uže črtež napravil za malo večerjo, da bodo trije, ki se v trgu najrajši vidijo, sami mej seboj godovali strelca-doktorja in delopust svetega Tilna, kar se ima vršiti zvečer 31. avgusta 188. —

Ko Tilen Vogljanin premišljuje nepremišljenost svoje oblube in njene posledice, zajavka pes; tik pred njim skoči zajec izpod grma in pes za njim, Kühlwasser in Vogljanin pomerita in počita oba na jedenkrat. Obležal je zajec; pa tudi pes je padel in ne več vstal.

Vogljaninovo veselje nad svojim prvim strelom na lovu je bilo nekako čudno. Koloman Kühlwasser je precej, kakor je bil naučen v mladih letih, nesrečno pasjo smrt zapisal na svoj račun, rekoč, da je zapazil, da je muha konec njegove cevi v stran zdrknila, da je zato v stran pomeril; da se pa sploh taka nesreča strelcu, ki preblizu strelja, lahko primeri. Gospod doktor je sicer mislil, da Kühlwasser zna bolje streljati, vendar ni ugovarjal trditvi izkušenega lovca. Gledalci, katerih je kmalu preveč bilo, sodili so pa o streljih gospoda in pisarja precej jednoglasno; toda gospodoma svoje sodbe niso razglasili, ker niso hoteli mladega doktorja, ki je denes prvič

na lovu, ponižavati in mu jemati veselja do lovstva. Gospodu Kolomanu se je primerno zdelo pobrati ubitega zajca. Gospod Vogljanin poprosi pa kmeta, naj za primeren darek pasje ostanke spravi pod zemljo. A kmet, skoraj razžaljen, odreče; kajti tako delo preseza njegovo področje, imajo pa tik Vinovara pri bratu Ocvirkove Justine, zanesljivo osobo, katerej je izročena skrb čez vse pse, žive in mrtve.

Lovca se vračata proti domu: Vogljanin vesel, da ima vender zajca, katerega je po svojej sodbi in Kühlwasserjevej trditvi sam ustrelil, Kühlwasser pa žalosten, da nema več psa. Pekla ga je vest, toda ne zato, ker je resnico popravljaj, nego zato, ker si je z nepotrebno ponižnostjo škodo in sramoto nakopal. Kako lahko bi se denarni gospod beležnik z lastnikom ubitega psa pogodil za odškodovanje, in kako težko se bo on — vedno brezdenaren pisar?

Nista še dolgo ceste merila, ko pisar gospoda doktorja poprosi, malo hitreje stopati; kajti neznosen sopar in nakopičeni oblaki žugajo s hudo uro. Uzrok Kolomanove bojazni sta bila pa samo dva žendarja, ki sta se pokazala na obzoru za lovcema po cesti gredoča. Lovca stopita hitreje, to pa je bilo žendarjema povod tudi podvizati se, in kmalu potipa jeden Kühlwasserja ter uljudno povpraša po orožnem listu. To vprašanje je bilo zakonito nepotrebno, ker žendar je bil prepričan, da Koloman Kühlwasser nikoli ni bil tako zapravljaliv, da bi za potrato orožnega lista novce izdajal. O gospodu Vogljaninu, ki je v okolici še malo znan, se tako soditi ni móglo, zato je bilo vprašanje drugega žendarja po njegovem orožnem listu bolj potrebno. Lovca nista mogla ustreči radovednosti javne straže, ker Kühlwasser lista ni imel, Vogljanin ga je pa doma pozabil; žendarja sta tedaj razumno izrekla, da se morata strogo držati svojih dolžnostij. Lovca sta se pak poslovila od lepih novih dvocevk.

Ostal jima je sam zajec. Vogljanin ga hoče v svojej nejevolji kar v grmovje zalučati. Iz zadrege ga reši deček, ki zajca prevzame, da ga nekaj korakov za lovcema ponese v trg.

Brez druge nezgode in brez obetane hude ure prispeta v Vinovar lačna, žejna in trudna. Tukaj sprejme gospoda doktorja uradni sluga, ki mu izroči nujno naznanilo sodišča iz glavnega mesta, da je nam uže znani trgovec Silvester Smolar zabredel v konkurz in da je doktor Vogljanin imenovan za oskrbnika konkurzne imovine. Brez zamude je moral vestni beležnik prevzeti sitno opravilo ter odpeljati

se v trg —x.— tri ure daleč, da tam precej izvêde, kar veli dotični zakon.

Samo tri besede bi želel gospod Vogljanin nocoj še govoriti z gospodično Filomeno, pa ni mogoče. Mudi se, voz uže čaka, in Vogljanin ne utegne družega nego naročiti Medvedu, naj nese zajca precej k Justinovim, da bo do jutri večer gotovo pripravljen, gospodični Filomeni naj pa lepo pove, da se je moral denes nagloma odpeljati, do jutri večer se pa oglasi in opraviči.

Vogljanin se je odpeljal. Strežaj Medved si je pa privezal lepšo leseno nogo, osnažil klobuk in suktnjo ter napotil se z zajcem v roki. Spomnil se je časov, ko je mlad, brhek junak za svojega stotnika nosil marsikateri pozdrav in odzdrav, ter pri takih priložnostih vtaknil marsikateri srebernjak v žep; veselil se je, da se tisti časi zopet vračajo; pa pri tem veselji so mu hudobni duhovi zmotili preproste možjane. Sluga Medved profesorja Justina ni poznal po pravem imenu, ampak samo po pridevku, katerega so mu pritaknili dijaki uže za Medvedove mladosti, in po katerem ga je imenoval tudi Tilen Vogljanin, ko se je še tresel pod njim; po pridevku, kakeršni so priboljšek vseh mladino likajočih in jih spremljajo od nastopa službe do prestôpa na ôni svet.

Poznal je pa Medved gospodično Filomeno, profesorjevo hčer, in zdelo se mu je naravno, da jo gospod doktor pozdraviti ukaže, saj je z njo uže velikokrat govoril in po trgu šetal. Najbolj poznal je pa Medved gospo Justino Ocvirkovo, katero so ljudje sploh samo Justino imenovali. Kaj bi je ne poznal, saj je ona najbogatejša žena v trgu, bila je uže večkrat pri njegovem gospodu, in davi je z njo prišla v pisarno celó hčerka Angelika, najlepša in najbogatejša nevesta v Vinovaru in daleč okolo. Medvedu se je tedaj tudi naravno zdelo, da gospod doktor pošlje zajca gospé Justini.

Sluga Medved po hišnej vrsti opravi, kar se mu je zdelo, da je doktorjev ukaz. Najpreje potrka v stanovanji gospodične Filomene, kjer se mu prijazno odpre. Tam gospodični roko poljubi, pove na kratko, da se gospod priporočajo, da so se ravnokar nekam odpeljali, da pridejo jutri nazaj in da gospodična do jutri večer vse zvedo — ter odide z zajcem v roki. Nekako iznenadena gleda gospodična za možem, čegar besede in vedenje so v popolnem protislovju z doktorja Vogljanina dozdanjim vedenjem.

Ne dolgo potem je sluga Medved potrkal v stanovanji gospe Justine Ocvirkove. Tam se ni tako hitro in tako uljudno odprlo. Pa ko je gospa Justina videla, da Medved ni prišel kaj terjat ali prosit, temveč da je zraven prijaznih besedij prinesel tudi lepega zajca, postala je prijazna prav po domače, in ukazala je Medvedu, naj malo sede ter pokusi kapljico njenega zelenega žganja. Sluga Medved je zbral vso uljudnost in zgovornost nekdanjega stotnikovega strežaja ter si precej priboril srce stare gospe Justine. Naročilo, katero je prinesel od svojega gospoda, bilo je pri njej z veseljem sprejeto; ali Angelika zopet ni mogla biti z materjo jednacij mislij. Ustavljala se je Medvedovemu daru s tehtnimi pomisleki: da ni mogoče, da bi omikani gospod doktor tako nenavadno uvajal se v njeno hišo in da je pošteni Medved najbrže ukaz dobil zajca nesti k profesorju Justinu, kjer ima doktor uže delj časa znanje. Medved ugovarja, da zmešnjav ne pezna in da tudi njegov gospod ve, kaj govori. Gospa Justina pa hčerko zopet jedenkrat pokara: da taka rahločutnost jej ne pridobode nikoli moža, da še preimalo pozna šege mestne gospôde, da je doktor, ako pride, ne bode snedel, in da je zajec uže sam na sebi reč, ki se ne sme zavračati: zajčja mast nam rabi pri prisadnih ranah, iz možjanov se kuha drag lek za božjastne otroke, iz droba se pa napravi mazilo, ki izvrstno služi zoper trganje po udih.

Zajec je tedaj ostal pri gospé Justini Ocvirkovej.

Gospod profesor Justin je vsako popoldne ob šestih opravil svoj sprehod natanko pet tisoč korakov. Končujê ta sprehod sreča gospoda Kolomana Kühlwasserja, kateri mu pove, kako dolgo v skrbeh in kako srečen nazadnje je bil doktor Vogljanin. Naprej veseleč se prijetnega večera vpraša gospod Justin domov prišedši svojo Filomeno, ali je gospod doktor uže poslal zajca, dobi pa neveseli odgovor:

Tisti Medved z bergljo je bil tukaj, pa zajca je nesel drugam.

V.

Sluga Medved je tisti večer še v krêmo zašel in tam bil jako zgovoren in vnet za bogastvo stare Justine in za lepoto mlade Ange-like, katero je svojemu doktorju uže skoraj zaročil. Gospod Kühlwasser, ki se navadno ni ogibal posedanja pri pijači, imel je tedaj kmalu priložnost srditi se nad Medvedovo zmešnjavo in skrbeti, kako naj se popravi, dokler je še mogoče. Stopil je torej še tisto noč pred

trg v kočo prijatelja, dobrega človeka, in ga naprosil, da prinese zajca na Kolomanov dom, dokler bo še cesta čista nocoj. Prijatelj je obljubil zajca dobiti predno mežnar dan odzvoni; in storil je, kakor je bil obljubil. Kühlwasser zajca previdno zavije in, da se Medved ne zmoti zopet, sam nese na stanovanje profesorja Justina, kjer ga dekli odda in pové, da je to tisti zajec, katerega je sinoči Medved, ko je bil preveč vinjen, pozabil oddati; gospodična uže vedo, kaj se ima s tem zajcem zgoditi; zvečer pa pride gospod doktor na večerjo, kakor je bilo dogovorjeno, in vse bo v redu.

Dekla obljubi to gospodični sporočiti, kadar pridejo od maše.

Gospodična Filomena pa takrat ni bila pri maši, ampak daleč proč od vseh bogoslužnih opravil.

Njena ranjka mati je bila navajena, kadarkoli je bila v težavnih zadregah, ali kadar jo je pekla huda radovednost, pomoči iskati pri ženskah, ki znajo iz kvart vedeževati. Svoje hčerki je vedno prigovarjala, naj tudi tako dela, ker ni boljših pomočnic na svetu kakor so take prerokovalke, celo na smrtnej postelji je hčerko učila, da se ne bode mogla srečno omožiti, ako ne vpraša poprej oraklja ženskih vedeževanj. Hčerka v take skrivnosti ni ravno verovala, vendar obljubila je materi ravnati se po njenem nauku. Uže v glavnem mestu je od matere in njenih prijateljic čula, da je neka Justina v Vinovaru prerokovalka, da malo tacih. Sinočno vedenje služge Medveda in neprihod doktorja Vogljanina jo je napotil, da hoče uže denes izpolniti materi dano obljubo, da si ravno ne misli, da bi bil trenutek, ki odloči njeno prihodnjost, uže pred durmi.

Kakor je profesor Justin nastopil svoj jutranji sprehod pet tisoč korakov, smukne Filomena v opravo, katero je nosila v mestu na zadnji maškeradi, porudeči si lica in zaveže bogato nazobčano pečo na glavo. Bila je pravcata Gorenjka iz ljubljanske okolice, in dekla je prisezala, da gospodične nihče ne spozná, celo gospod oče ne, ko bi jo srečal, kar vendar Bog obvaruj.

Tako preobrazena se poda Filomena k mazački Justini, pove tam izmišljeno povest, katere jedro in konec je bil v takih prilikah izkušenej Justini tako navaden, da je uže na prvi pogled vedela, kaj mladej kmetici teži srce. Justina je resnobno in slovesno kvarte mešala na mizo, pokladala jih, zopet prekladala in odvažno z glavo majala. Bistvo njenega vedeževanja je bilo, da mladenič, katerega dekcle ljubi, ni zanesljiv, da je morebiti, celo nezvest; dekcle naj se ga znebi čim

preje, tem bolje; bliža se pa ženin, kakor se ga ne nádeje; s tem bode srečno živela, ako bode poroka o mladem meseci. — Križan tolar je drknil Justini v roko, Filomena pa po stopnicah doli srčno britkost komaj skrivaje.

Ko se vrata za Filomeno zapró, stopi Angelika, ki je skoz steklene duri stranske sobe Filomeno in materino vedeževanje opazovala, pred mater v žalosti in togoti.

— Mati! Ali se ne bojite božje kazni, da nedolžno dekle tako neusmiljeno sleparite?

— Ali si jo spoznala? Kaj ne, kako prekanjeno si je izmišljevala!

— Spoznala sem jo, spoznala. In zato se mi še bolj smili. Niste li čutili, kako je bojazljivo govorila, kako je pri Vaših besedah obledévala in se tresla? In Vi ste jej bodli nož v srce. Mati, to je neizrečeno grló!

— Kaj je grdo? To je grdo, tako hčer imeti, kakor si Ti! Ti bčebica ti! Zate skrbim, da imaš kaj dote; zate skrbim, da ti druge ne ulové možá, ki je tebi namenjen. In to imam za zahvalo. Uči se, uči četrte božje zapovedi!

— In Vi, mati, učite se pete: ne ubijaj! Nečem dobiti moža po Vašej poti, po kleveti in sleparstvu. Rajša grem v samostan. Tej nevednej revici pa hočem povedati, da vsa Vaša umetnost je v nebo vpijoče sleparstvo.

Zdaj je bil pa ogenj v strehi, mati zgrabi stol in zakriči nad hčerjo: Ti spaka peklenska, poberi se mi izpred očíj doli na vrt sadje pobirat in salato plét. Kar precej! če ne, te nabijem, da boš tri solnca videla! Ti strupena pošast!

Angelika je šla molcé na vrt. Tam je morala hči matere, štiri-deset tisoč forintov premožne, z rahlimi rokami brodit po mrzlej jutranjej rosi in pobirati gnilo in piškavo sadje, ki je po noči z drevja popadalo. Marsikatera gorka solza se je posestrila z mrzlo roso, in denes ne prvikrat In vse te solze so bile zastonj prelite, ker Angelika ni imela nikogar, da bi jih bil obrisal, nikogar, da bi jej vsaj besedico tolažbe rekel.

Gospodična Filomena prispe domov, preobleče se v hitrici in razbačva ter zve od dekle, kaj je v tem gospod Kühlwasser prinesel in sporočil. Brez ódmora spiše listič in ga ukaže z zajcem vred jaderno nesti v Vogljaninovo pisarno. Filomena je zdaj sama; svojeje

jezi in žalosti odpre duri in vrata, in razjoka se, kakor takrat, ko jej je mati umrla.

Ona pač ni še mnogokrat jokala. Vsaj denes in včeraj solzenju ni mogla najti dosti uzrokov, ako bi bila kdaj učila se tudi sama sebe hladnokrvno presojevati. Iz žalostnega premišljevanja jo zdramijo znane stopinje očeta Justina. Hčerka naglo obliče prevedri, kolikor je bilo mogoče in gre očetu naproti. Gospod profesor je bil prav dobre volje. Mej potom je namreč zvedel od Kühlwasserja, kako je bil sinoči Medved zabredel, in da je Kühlwasser davi zgodaj Medvedovo zmoto popravil ter prvemu zajcu namestnika postavil. Vpraša tedaj šaljivo:

— Kaj ne, zdaj pa imaš zajca?

— Imela sem ga, ljubi oče, pa poslala sem ga nazaj.

— Imela, nazaj poslala? Filomena, morebiti nisi prav storila!

— Premišljevala res nisem veliko. Strežaj se je sinoči, pisar davi nekoliko zaletel. To priliko sem hotela zase porabiti.

— Morebiti si se pa prenaglila in priliko porabila zoper sebe.

— Čujte, ata; jaz ne morem tako hladno soditi kakor Vi, in moji razlogi so morebiti preobčutljivi. Tako le sem mislila: Doktor Vogljanin nas je zadnji čas pogosto obiskaval. Ljudje poreko, da zaradi mene, ker Vas itak vsak dan lahko najde na sprehodih ali v gostilni. Predsinočnim je bil pri nas samo nekaj trenutkov; sinoči pa ni prišel, čeravno je bil obljubil. Ako počasi izostane, poreko ljudje, da se mu nisem več vredna zdela, da z menoj občuje. Če se pa zdaj zaradi njegovih služabnikov naredi zamera mej nami, bodo ljudje sodili, da je on kriv in ne jaz. Tako sem to zase porabila.

— Filomenka, tvoji razlogi stojé na slabih nogah. Sinoči doktorja ni bilo v Vinovaru, naglo se je moral odpeljati. To vem gotovo.

— Vi to veste, ali drugi ljudje tega ne vedo; jaz tudi nisem vedela. Pa ravno sinoči sem premišljevala, da ta doktor k nam prihaja nemara samo za to, da se vadi v laskanji proti ženskemu spolu. Za tako vadnico pa vender nisem, kaj ne, ata?

— E, ljuba moja, to so izgovori! Zvedela si, kam je tisti Medved zajca zanesel, in odtod tvoja prenaglica.

— Ne bodite hudi, ata! Nisem vprašala in nisem zvedela. Tudi bi zajčja malenkost ne vplivala na moje odločevanje.

— Zajec je šel k Justin*i*, namestu k Justin*u*. Medved nema tankih ušes, Vogljanina sem pa uže na gimnaziji opominal, naj glasnike končnike bolj razločno izgovarja.

Profesor Justin zamaknen v slovnico ni zapazil, da je hčerko rudečica oblila. Odgovorila je bolj tiho in počasi:

— Ata, razloček tiči morebiti v več črkah. Vogljanin si je Vaše svarilo zapomnil in je rekel: „k Angeliki“ namestu „k Filomeni“.

— Zdaj pa ne moreš tajiti svoje jeze. Kaj ne, ko bi bila mladenič, tisto Angeliko bi kar na dvoboj pozvala?

— Da, in v srce bi jo zadela! — Ne, ata, vender ne! Kam sem zgrešila! Nič bi jej ne storila. Saj nemam od Vogljanina nobene zaveze in do njega nobene pravice. Ona morebiti jih pa ima. — Ah, ata, treba je, da sem oprezna in da se ne izpostavljam.

— Prav tako! Pa ta Vogljanin ima vender prostorček v tvojem srci?

— Ah, ljubi ata, ne šalite se! Kaj res mislite, da Vas želim zapustiti?

— Nisem sicer tako vprašal, kakor si odgovorila, pa pustiva to. Bodi previdna na vse strani. Na izpostavljanje pa nikar ne misli. Saj sem jaz tukaj, branil te bom kakor svoje oko. Brez skrbi bodi, dokler si v mojem zavetji. Ti si moje jedino dete, jedino veselje, in dokler sem živ, ne boš najmanjše škode trpela. Pa predno sodimo, treba pozvedeti, kako reči stoje.

— Prosim pa, ljubi ata, storite, da nas Vogljanin danes in jutri ne obišče. Vsa sem zmočena, ne vedela bi kaj z njim govoriti, in zdi se mi, da je bolj prav, ako z njim ne govorim zopet — tako kmalu.

— Storil bom to, ljuba Filomena, le potolaži in razvedri se zdaj pa sedi h glasoviru in zaigraj, kar veš, da rad poslušam.

Komaj je Justin izgovoril, pridrvi se dekla domov vsa razjarjena.

— Kaj pa je tebi? vpraša skrbni gospod.

— Kaj mi je? počakajte, da se oddahnem! ihti dekla. Komaj še živim. Po trgu so me gonili, zapreti, ukleniti, v klado dejati so me hoteli! Bilo je neznansko. Ne prebijem več v tem kraju!

Ko se dekla umiri, pripoveduje, da jo je tržni policaj ustavil in v občinsko prisarno tiral. Tam je morala povedati, kdo je, kaj je, kje je zajca dobila, in kam ga nese. Naposled so njo izpustili,

zajca pa tam obdržali. Prijazni policaj jej je potlej povedal, zakaj se je to zgodilo: Tržni čuvaj je čul proti zoru strel iz tržnega lova. Ko se je daniło, videla je ženska znanega tatinskega lovca izpred trga iti v trg, imel je zimsko suknjo in pod njo gotovo zajca, ki ga je malo prej ustrelil. Ta lovec je prijatelj pisarja Klobasarja; Klobasar je zajca k nam prinesel; ta zajec je ukraden in zdaj bomo vsi zaprti. Tako nekako je pravila dekla.

— Kaj si pa s pismom naredila, vpraša Filomena pozabivši, da jo oče čuje?

— Skoraj sem pozabila. Pa srečala sem tisto berlasto motovilo, dala mu pismo in ukazala, naj ga da gospodu.

Ko se je Justin še sprehajal, odmeril si je za denašnji jutranji pensum, premodrovati novo temeljito knjigo o starogrški črki digamma.

Hčerka mu je to veselje izkazala, in moral se je udati drugim, dozdej še ne vajenim študijam. Dokler se v teh izpregleda, stopimo v Vogljaninovo pisarno.

(Dalje prihodujč.)

Ivan Ž. V. Popovič,

slovénsk pisatelj.

Spisal Lovro Žváb.

(Dalje.)

Po vsem tem vendar nikakor ne moremo z ničimer zagovarjati óne vrste nevédnosti, ki je tolika, da se niti Popovičevo ime do najnovéjših časov ní bilo nje ušes deteknolo, če tudi je zaloge dovolj, iz katere je nauk jemati vsacemu, kdor kaj hoče o tem učenjaku zvedeti. Knjige, ki sem zajémal jaz iz njih, vselej imenujem vsako posebe tam, kder je iz nje kaj vzeto; zatorej o teh molčím tukaj, a imenovati hočem nekoliko drugih, Slovénom to jako bližnjih to daljnejših pisateljev, o našem rojaku več ali menj govorečih.

1) Büsching, „Wöchentliche Nachrichten“, III. Jahrgang, XVIII. Stück. — Tega néma Ljubljanska knjižnica, a upotrébil sem nekoliko ónega, kar je g. profesor M. Vodušek podál iz njega v letopisu „Matice slovenske“ 1879. léta od 110. strani dalje.

2) Meusel Johann Georg, „Lexikon der vom Jahre 1750—1800 verstorbenen teutschen Schriftsteller“. Leipzig, 1806, v X. zvezku na 499. str. — Ljubljanska knjižnica néma ni tega dela, in zato ga nisem niti jaz mogel upotrebiti.

Zdaj hočem naštetí še nekaj tacih knjig, o Popoviči obširneje ali krače, prav ali pomotno govorečih, ki so malo ne vse dostopne vsacemu Ljubljancu, ker jih more ali sam kupiti ali dobiti v knjižnici, katera jih ima z večine. Te so:

a) Slovanskega rodú.

1) Dobrovskega „Slavin“. V Pragi, 1806. léta na 13. str. imenuje tudi Popoviča, rekoč: „ker imamo uže lepe in rabne dodatke iz raznih krajev, naménjene tega (slovanskega) naroda zgodovini: Frisch, Popovič, Müller, Jordan, Stritter, Gerken, Möhsen, Anton, Dobner, Taube, Fortis, Sulzer, Rossignoli, Dobrovský, Voigt, Pelzel itd., zato je želéti, da bi se tudi od drugód nje vrzéli zamášile in zbrali čim dlje tem bolj kopnéci ostanki slovanskih obfćajev, pésnij in pripovedek, naj bi takó napósled mogla tega naróda zgodovina vzrasti v celoto.“ — A „Slavin“ je bil poznéje (1834. leta v Pragi) zopet na svitlo dal Večeslav Hanka, ter v njem na 70. str., govoreč o Dalmatínu, tudi „Jura Kobila“ narečenem, Hanka sam od sebe imenuje i Popoviča, kajti poprej ga Dobrovský ní imel ondukaj. Hanka namreč dokazuje s Popovičem, da je treba reči „Jurij Kobila“.

2) Kleinmayra Julija pl. jako nedostatna ter od kraja do konca nevédna „Zgodovina slovenskega slovstva“. V Celovci, 1881. léta, oménja Popoviča na 62., 68. in 111. str.

3) Macuna Ivana hrvatski spisani „Kratok pregled slovenske literature“, natisnen v Zagrebu 1863. léta, na 13. str. beseduje: „na kratko imade se napomenuti temeljito izobraženi učenjak Ivan Popovič, rodóm iz celjskoga kotara, koi je u svom delu „Untersuchungen vom Meere“ pokazao riedku učenost i zanešenu ljubav za slavenstvo, nu nehajstvo ostaloga svieta učini, da je god. 1763. (napak, — po Kopitarji, namesto 1774.!) u Beču umro, kano učitelj nie mačkoga jezika, neizpuniv mu se vruća želja, da se upozna sa svimi južnimi Slaveni, i da im prouči jezik.“

4) Pypina A. N. ter V. D. Spasoviča „Geschichte der slavischen Literaturen“, aus dem Russischen übersetzt von Traugott Pech.

Leipzig, 1880. Ta knjiga v I. zvezku na 381. str. pripoveduje: „mej slovenskimi pisatelji, katerim je tedaj rabil nemški jezik, imenujo tudi Ivana Popoviča (umršega 1763. léta — spet po Kopitarji!). Od njega je knjiga „Untersuchungen vom Meere“, v kateri mej drugimi stvarmi kaže i slovansko rodoljubje.“ — Težko je Rusom oprostiti, ka takó malo vedé o Popoviči!

5) Rieger, dr. Frant. Lad., „Slovník naučný“. V Pragi, od 1860. do 1873. léta, v VII. zvezku na 680. str. (Po Šafařiku: „Geschichte der südslawischen Literatur“; spis je na češki jezik samó preložen.)

b) Nemške.

1) Heinsius Wilhelm, „Allgemeines Bücher-Lexikon.“ Leipzig, 1793., v III. zvezku na 270. str.

2) Kindermann Joseph Karl, „Historischer und geographischer Abriss des Herzogthums Steyermark. Dritte, ganz umgearbeitete Auflage“. Grätz, 1787. Na 177. str. je citati: „zeló mala, pri Vójnku stoječa vasica je Arclin, a imenita za tega delj, ker se je v njej poródil modréc Popovič, kateremu so se podsmijávali, dokler je živel.“

3) Oesterreichische National-Encyclopädie (herausgegeben von J. J. H. Czikan und Fr. Gräffer). Wien, 1835—1837., v IV. zvezku na 253. str.

4) Poggendorff J. C., „Biographisch-Literarisches Handwörterbuch zur Geschichte der exacten Wissenschaften“. Leipzig, 1863., v II. zvezku na 501. str.

5) Reichel Rudolf, „Kurzer Abriss der steirischen Landesgeschichte.“ Marburg, 1869, na 73. str.

6) Schmutz Carl, „Historisch - Topographisches Lexikon von Steiermark“. Gratz, 1822., v III. zvezku na 194. str.

7) Weigand Dr. Friedr. Ludw. Karl, „Deutsches Wörterbuch“. Giessen, 1873—1876., v II. zvezku na 814. str.

8) Wolff Dr. O. L. B., „Encyclopädie der deutschen National-literatur“. Leipzig, 1835—1847., v VI. zvezku na 86. str.

Našteti bi tudi samó iz Wurzbachovega slóvnika „Biographisches Lexikon“ mogel še obilo drugih, n. pr. „Oesterreichische Zeitschrift für Geschichts- und Staatskunde“, herausgegeben von J. P.

Kaltenbäck (Fortsetzung des Hormayr'schen Archivs), Wien, v II. létniku (1836. l.) od 6. do 10. čisla; — „Steiermärkische Zeitschrift“. Redigirt von Dr. G. F. Schreiner, Dr. Alb. von Muchar, C. G. Ritter von Leitner, A. Schrötter. Gratz. Neue Folge, v VI. létniku (1840. l.), v 2. sešitku na 49. str.; — „Lebensbilder der Vergangenheit“. Gratz, 1863., na 43. str.; — Schimmer Karl Aug., „Bilder aus der Heimat“. Wien, 1853., na 288. str. Mej temi so tudi neke i po slovénскеj zemlji razširjene novine: „Tagespost“ (Gratzer politisches Blatt) 1865. léta v 274. in 275. čislu; v podlistku se ondukaj nahaja spis, imenovan: „Aus dem Culturleben der Steiermark. Ein steierischer Gelehrter des 18. Jahrhunderts“.

II.

Natisnene so bile Popovičeve te knjige:

1) *Erstes Probestück vermischter Untersuchungen*. Regensburg, 1749. — To je kritika o licencijáta Antona Roschmanna spisu „De Veldidena, urbe antiquissima et totius Rhaetiae princeps.“*) Razglašena je poprej bila v Rézenskih novinah „Wöchentliche gelehrte Nachrichten“, a Popovič je hotel kesnéje zopet vse na svitlo spraviti, pomnoženo z novimi opómnjami, ter v družem oddélku dostaviti obširnejše, a v dodatku najdaljše opómnje. Ali te knjige je ob njega troških mej ljúdi prišlo v četvérki samó devet pól, katere niso začéljene v celoten kos, nego konec jih je tam, kder je nestalo tiskovnega papírja, da se zadnja natisnena beseda zatorej ujemlje s prvo nenatisneno besedo naslednje strani, ostavše v rokopisu. Vender je Popovič pridejál še dva lista dodatka. Zanimljiva je tega déla zgodovina, ki jo sam pripoveduje v oménjenem, 15 pól dolzem pismu, Büschingu poslanem séčna meseca 1761. léta: „poméšano raziskávanje (Vermischte Untersuchungen), katero vam o tej prilíki pošiljam, je redek spis, a ne zaradi vsebine svoje, nego zató, ker ga razven mene zdaj imate samó ví jedíni človek na zemlji. Teh pól nîsem še nikomur pokazal, da-si jih je mnogo, ki bi jih radi videli, kajti oménil sem jih v délu „Untersuchungen vom Meere.“ Najti imate v njih govorjenje o zemljepisji, o starožitnostih in obilo družega (po mojem vkusu.) Nekakó temu podobno lice bi po moje

*) Primeri o tem 235. in 236. str. „Ljublj. Zvona“.

imele učene novine (le da bi v njih bilo še obilo družega, kar koli se namreč dá posebnega zaslediti v prirodi in jezicah), ako bi živel v katem kraju, kder bi pisati mogel. Tukaj — — (*flagellum rei literariae* ali „bič književnosti“) zavira vsak učen spis. To poméšano raziskávanje mi je bilo prvo delo, odménjeno, da pojde v téska; ali tiskar, znano, a lenívo človeče Rézenskega mesta, katero me je bilo v mrežo ujelo z lepoto svojih písmen, pač ní zaslužilo velike hvale o tej knjigi in o meni. Stavil jo je mladec, kateri se je bil jedva izučil, ter ní razumel niti besedice latinske. Kadar sem tiskarju dajal rokopis, obetal mi je, da hoče vsako póló prečítati sam ter izrúvati vse tiskovne grehe, katere bi jaz laže prezrl, ne li on; a vender ní lažnik prečítal nobene vrstice, nego sedél je zató v gostilnici „am Hof“ in dan za dnevom skrbljivo ogledoval pivskega vrča. Bilo je devet pól zvršenih, ter dal sem prve izmej njih čítati necemu učenjaku; a ta se je začudil in takój mi pokazal nekoliko mest, grozovito omračénih s tiskovnimi hibami. Moje okó tedáj še ní bilo vajeno čítati mrzke gnusobe knjižnih stavecev, in za tega delj je vse največ le takó ostalo, kakeršno so mi prinesli, bodi si prav ali napak. Zaradi premnozih tiskovnih pomot in zaradi tega, ker so mi uže potékali novci, katerih niti sam tiskar ní imel toliko, da bi kupoval papir, ki sem ga jaz dajal uže iz početka, ostala je nenatisnena vsa druga polovica, katere bi tudi bilo katic devet pól. Kar je dodelano, vse to, a brez naslovne póle, hrani zdaj neki moj prijatelj v Reznú. Če obile kopíce, spravljene v zapuščenem stolpu, niso zgrizle podgane ali premočil dež in sneg, to bi z rečenimi devetimi polami rad ustregel učenjakom; a če je šlo tamkaj vse/pó-zlu, potem bode vaš izvod še redkéjši in morebiti le samotrétni na zemlji. Onega zarobljenca lenívnost mi je snedla nekaj zlatnikov, ob katerih bi še léto dnij bil mogel neskrbno živeti in delati v učenem pokoji. S tožbami se je začél moj dopis in s tožbami se okončava.“*) Temu Büsching v novinah „Wöchentliche Nachrichten“ III. Jahrgang XVIII. Stück še dodaje: „v ostalini pokojnega Popoviča se morebiti najde ali prodolževanje ali ves rokopis, katerega bi želel jaz dobiti in potlej natisnóti v ‚Magazinu‘.“ Letopis Matice slovenske 1879. I. 115—117.

*) Popovičeve nemške besede slovó: „mein Brief hat sich mit Klagen angefangen und endigt sich mit Klagen“, kar je rečeno po slovenskega, a ne po nemškega jezika svojství.

2) *Untersuchungen vom Meere. Frankfurt und Leipzig, 1750. 4°.*“ Polno ime te knjige se nahaja na 236. strani „Ljublj. Zvona“.

3) (Schreiben) denen Hochedelgebohrnen, Hochedlen und Hochgelehrten Herren, Herrn Prodirector, und den sämtlichen in Nürnberg anwesenden Mitgliedern der Kosmographischen Gesellschaft, meinen werthesten Gönnern und Freunden, rekše, pismo Nürenberskim kosmografskim družabnikom. — Popovič je to postavil za predgovor II. délu svoje knjige „Untersuchungen vom Meere“, in zatorej natisol tudi v četvérki, 76 stranij.

4) Schreiben des Verfassers vorhergehender Abhandlung (der „Untersuchungen vom Meere“) an Einige vornehme Gelehrten in Leipzig, rekše, pismo nekaterim imenítim učenjakom v Lipsku, namreč gospodom Ivanu Jakobu Maskovu, Frideriku Oti Menkeju, Ivanu Ernestu Hebenstreitu, Ivanu Erhardu Kappeju in Ivanu Frideriku Christu. Natisneno tudi v četvérki, vsega vkupe 24 stranij. I to pismo je vzprijóto v knjigo „Untersuchungen vom Meere“, a na konec; samó „Register“ je še bolj zadaj.

5) *Programma de inveterato corrupti stili germanici malo. Viennae, 1754, 4°.* O tem, po Büschingovi sodbi izvrstnem spisu, ki je vanj zbrano, kar je propovedoval na vseučilšči, *) molčí „Bibliotheca Carnioliae“ Marka Pohlina, a Wurzbach ga ime-nuje (Biographisches Lexikon).

6) *Die nothwendigsten Anfangsgründe der teutschen Sprachkunst, zum Gebrauche der österreichischen Schulen ausgefertiget. Wien, 1754.* To je visoko-nemška slóvnica, katero mu je bila vlada naročila spisati. **)

7) *Entwurf einer Abhandlung von teutschen Briefen. Wien, 1760.* (Wurzbach, Biographisches Lexikon.) O tem zopet molčí „Bibliotheca Carnioliae.“

8) V društva „Pfälzische öconomische Gesellschaft“ spisih je bil dal mej ljudi: *Abhandlung über den Mergel*, rekše, razpravo o áporji (soldánu). (Wurzbach, Biographisches Lexikon.) Ni o tem nič ne vé Marka Pohlina „Bibliotheca Carnioliae“.

*)-Primeri letopis Matice slovenske 1879. l. na 114. str.

**) Več o tem je uže povedano v „Ljublj. Zvonu“ na 237. str.

9) Po smrti Popovičevi je bil profesor Brink izpodbodel ^{Erjanc} razjezuvita Ignacija Lethmüllerja, da je na svitlo dal: Versuch einer Vereinigung der Mundarten von Teutschland, als eine Einleitung zu einem vollständigen Wörterbuche mit Bestimmungen der Wörter und beträchtlichen Beiträgen zur Naturgeschichte. Aus den hinterlassenen Schriften des berühmten Professors J. S. V. Popovitsch. Wien, 1780. 8°. (Wurzbach, Biographisches Lexikon. *) Benedikt Franz Hermann v svojej knjigi „Reisen durch Oesterreich, Steyermark, Kärnten, Krain, Italien etc.“ Wien, 1783, v 3. zvezku na 45. str. o tem spisu beseduje takó: „o narečji avstrijskem je uže Popovič v dézel poslal koristen dodatek (polnemu slóvníku nemških jezikov), a želeli bi, da se tega posla poprimó tudi še drugi“, in potem velí: „vsi Avstrijci govoré nemški. Hočete li to narečje tanje poznati, izvolíte pogledati v Popoviča, ter videli bodete, da se Avstrijci ne mogó bahati s prijetnim in pravílnim izrékanjem.“

(Dalje prihodnjič.)

Zgodovina slovenskega slovstva.

Spisal in založil: Julij plen. Kleinmayr, c. kr. profesor v Kopru. 1881. Natisnila tiskarnica družbe sv. Mohora v Celoveu.

(Dalje.)

Zdaj trebé nekoliko izpregovoriti o Vodníkovi ónej meri, ki mu je v pesnih bila najljubša.

Kar g. Julij pl. Kleinmayr (na 89. str.) pripoveduje o njega „modríci“, našel je na 33. in 34. stráni Bleiweisovega „Koledarčka“ s 1854. léta, kder g. Dragotin Dežman opisuje našega pesnika dela in žitje; samó da se ondukaj znana Vodníkova mera le zagovarja, a ne hvali, ker ní slovenska, ne po resnici domača, zatorej ne „pravo pravilo“ (sic!), kakeršno se dozdeva „Zgodovini slovenskega slovstva“. Vodník je to mero dobil pač od Gorenjcev, a tí jo imajo od svojih inorodnih sosedov, planinskih Nemcev, kateri običajno o vsakej prlíki posebe izmišljajo in prepevajo óne kratke, četrvervrstne rázstavke, obče „Schnoade'-hüpf!“ , mej Avstrijani tudi „Gsetzeln“

*) Primeri „Ljublj. Zvona“ 301. stran.

zvané. Dolenjcem ter Notranjcem je to do najnovjših časov bilo po vse neznano; a še zdaj, čim dalje se kdo od planin pomiče dōlu na jug, tem bolj ginejo izpred njega take poskočnice. Vperile so se najprvo bile mej Korošce in potlej mej Gorenjce.

Planinski Nemeč poje:

denn ollmoll is öbbas,
is.s dōs nōt, is.s das.

Schmeller-Frommann I. 782.

Gorénjec:

pō hribih je slāna,
pō rāvnem je lēd.

Niti Preširnova pesen „V Arabje pušāvi“ ní brez namena zložena v te vrste grānesih, kateri so Vodniku bili také omilēli, da je v njih pēl tudi „Ilirijo oživljeno“:

Napōleon reče:

Ilirija vstan'!

Baš o tej pesni g. Julij pl. Kleinmayr na 89. strāni svoje knjige také govori, da čitatelj ne vé, kaj bi dejal ter kam bi se obrnil od same jeze in sramote! Prijatelj moj! ne razgiblji ondudakaj „Zgodovine slovenskega slovstva“, ako nehčeš, da ti kri v lice priženō tē v dve gubē sključene besede: „če tudi se je (Vodnik) v prevelikem veselji nekoliko predalječ podal in zapel: „Ilirijo oživljeno, ter se zameril vladi, je bil vendar vseskozi Avstrijec.“ — Kdor také misli, najbolj ustreže sebi in občinstvu, ako molči; a kdor také piše, kaj li o njem porečemo, zlasti če to, kar je spālčil, ponuja učencem? Kakō sme narodnjak denašnje dobe z najmanjšo besedico dregniti Vodnika zatō, kà mu je bilo pošteno slovansko srce vzkipeō v preslavno pesen, katera bode večno živēla! Ne kaže, da bi se kdaj bilo g. pl. Kleinmayra ušes doteknilo ime necega Dimca. V mislih mi je namreč g. August Dimitz, kateri žive, ako se ne varamo, v Ljubljani. Ta mož je res le c. kr. višji finančen svētnik, a c. kr. je vendar tudi. Vrhu tega imamo od njega debelo knjigo, preveliko, da bi se dala skrčiti samō v jeden zvezek. To knjigo svēt imenuje „Geschichte Krains“, a iz nje bi se „Zgodovina slovenskega slovstva“ mogla naučiti premnozim, tehtnim stvarēm, ako bi njen roditelj kolikaj čutil, kde se nahajajo prava pomagāla. Ta c. kr. uradnik, o čegar avstrijske izvestobi se živ krst nikoli še ní podvoūmil, v IV. delu na 354. strāni svoje rečene knjige piše také: „es ergibt sich bis zur Evidenz, dass Vodniks jedenfalls formvollendete, poetisch-schöne Hymne

(Ilirija oživljena) weniger eine Huldigung für Napoleon, als der schwärmerische Erguss nationalen Selbstgefühls, eine „patriotische Phantasie“ war, für welche man mit dem offenen, warmfühlenden, durch und durch edlen Poeten nicht ins Gericht gehen kann. Wenn dieses vonseite der österreichischen Regierung nach dem Abzuge der Franzosen geschehen ist und der arme Vodnik deshalb in Zurücksetzung und Noth seine Tage endigen musste, so kann man darin eben nur ein trauriges Symptom der auf die Befreiungskriege gefolgtten Reaction des Servilismus und der Demagogenriechei erblicken.“ Evo, kakó pišo razboríti možje, a kakó se k parobku stiskajo slaboumni zajci! A ti zajčki poleg vsega tega sami o sebi vender mislijo, da je njih ime zabeléženo v knjigo klasikov slovenskih! Preširen bi se o tej priliki malo nasmehnil po svoje, predno bi rekel z gorenjskim narečjem: „ak' „kvásik“ bil bi vsak pisar, kdor nam kaj kvasi!“

Ne tajimo, da bi se v tej dobi Vodniku pač dalo oponašati nekaj družega, od kraja do konca nasprotnega, o čemer nobenemu Slovenu beseda ne teče rada iz ust, ker ga ljubimo. Da je to „Zgodovini slovenskega slovstva“ bilo také znano, kakor jej brez dvojbe ní, ter da je brez milosti grajala, res ne bi s takim delom nikomur bila ugodila, a vender bi po pravici nihče ne bil smel kamena pobirati nánjo zaradi tega. Ali kdo bi na oskóruš lazil po smokvo!

G. Julij pl. Kleinmayr tudi o Koseskem, o katerem govori od 153. strani dalje, v slast pobira iz drugih, največ le srednje moke pisateljev. A niti o tem pésniku se ní drznil povedati vse resnice, ako jo vé. Ta neovržna resnica je, da Koseskega toliko moremo zvatí pesnika prve cene, kolikor Nemci svojega Vossa, ki je tudi največ le prelagal, a mnogo bolje od Koseskega, kateri je v mladosti prepeval z nemškim jezikom, do grla potopljen v Schillerja, čegar pesni je védel na pamet.

Uže sedmošolec, imajoč 19 lét, Koseski v Ljubljanskih novinah „Laibacher Wochenblatt“ 1817. léta v 3. číslu (17. januarja), podpisan „Johann Vessel, Akademiker“, daje mej ljúdi svojo prvo nemško pesen „Ode auf die Ankunft Sr. Excellenz des Herrn Landes-Gouverneurs“.

V rečenej pesni čítamo:

Willkommen! rufen tausend Stimmen
 Dir, Stellvertreter des erhab'nen Franz!
 Heil Dir! — und ewig möge glimmen
 Die Flamme Deines Glücks im Schimmerglanz.

Nemec bi se tukaj oglasil: die Kohle glimmt, nicht die Flamme.

Drugo nemško, po Valvasorji zloženo pesen Veselovo imamo zopet še 1817. léta v 25. číslu (27. junija) istih novín, ter imenuje se „Franz Plassman von Oedengratz. Ballade“. Pesnik je podpisan, kakor zgoraj, in Plassmanovo, svojega očima ubivšega hojo v temnico nam takó črta:

— Und horch! — die Kerkerthüre brauset,
 Das Schloss der ähr'nen Pforte kracht,
 Und wie's im Grabgewölbe grauset,
 Graust ihm entgegen schwarze Nacht.
 Und nieder stieg er viele Steigen (sic!)
 Die ähr'ne Pforte braust zurück;
 Und es umgiebt ihn dumpfes Schweigen; —
 — Und Finsterniss vor seinen (?) Blüek.
 . . . . .
 Und er verflucht den Gang der Horen
 Der langsam nun vorüber schleucht. itd.

Plassman je bil potem ušel, a zamán, kar nam pripoveduje pesnik s temi besedami:

Und fruchtlos unter fremden Lüften
 Hoff er der Ruhe Wiederkehr,

kajti zopet so ga prijeli in zaprli do smrti.

Tretjo pesen mladeniča Vesela, podpisanega po navadi, čítamo 1818. léta v 18., 19. in 20. číslu (24. aprila, 1. in 8. maja) istih novín. Ta pesen je „Erasmus Lueger. Romanze“. Začénja se takó:

Sch't ihr dort die Felskolosse
 In der Wälder wüstem Schoosse
 Stolz und prangend aufrecht steh'n?
 Wo der Poick beschäumte Wogen,
 Rauschend in die Luft (?) gezogen,
 Rastlos, brausend Wirbel dreh'n. itd.

Kdo se takój ne spomina Schillerjeve balade „Hero und Leander“?

Četrto njega pesen, slovenski ter vzpóredno tudi nemški, prinesio je 1818. léta 24. číslu (5. junija) istih novín, „Laibacher Wochenblatt“ imenovanil. Pred soboj imamo tukaj znani slovenski sonet. Prepišimo ga, da bode i čítatelj videl, kakšno je bilo njega prvobitno lice. Evo!

Potashva.

Sonnett.

Naj sgíne svet, gorijo naj pushave,
 Vihar valove morja naj dervi,

Na sraku zhernimo naj grom buzhi,
Naj burijó*) sneshnikov golizhave:

Skus' sapushene shalostne planave
Naj zhudne vojske silni glas gromi,
Naj lakota nevsmilena mori,
Nabira truplov (sic!) kupe naj kervave:

Sej moje bitje (ni) na temo sveto,
Sej ni na semlji moje Dushe Dom,
Shivljenje sGINE kakor kratko leto; —
Tje v' svete, — zhiste angelske deshele,

Kjer pil ozheta velizhastvo bom,
Skus' grobov nozh, me klizhe zhast, — vesele. Janes Vesél.

*) *Burijó*, Zeitwort von *Burja* der Nordwind, bedeutet das Heulen des Nordwindes. (Pesnikova opomnja.)

Ta slovenski sonet Veselov je po imeni „Potažba“ jako prenaresen 1852. léta prišel v „Koledarček“ (na 24. str.) Z istimi popravki ga nahajamo tudi v Koseskega „Raznih delih“ na 6. strani; samó v začetku 8. granesa „Koledarček“ piše: „Množivši strah“, a „Razne dela“ v tega mesto: „Vekšaje strah“. Izdavatelj „Koledarčkov“ pripoveduje, da je to pesen v Ljubljanskih novinah „Illyr. Wochenblatt“ (ne takó, nego „Lai-bacher Wochenblatt“!) čitati z mnogimi tiskarnimi pogreški. — Jaz ne vidim nikder nobene prave tiskovne hibe, razven da v 9. granesu nedostaje besedice „ni“, katero sem za tega delj oklénil; a ponuja se pač nekaj drugačnih, kolikor toliko zanimljivih stvari, na pr. v moškem dajalniku edinstvenega čisla goreñjska končnica o: „na zraku černimo; na temo sveto“, in kaže se nam, da prihodnji Koseski tedaj še ní znal delati razločka mej s in z, niti ne mej š in ž.

A zdaj si ogledimo nemškega soneta. Ní ga trebó dolgo premišljati. O prvem hipu ti pripoveduje sam, da je on prava matica, katero je pesnik le preložil na slovenski jezik. Naj se o tem uvéri tudi čitatelj!

Der Trost.

Sonnet.

Es mögen Welt und Wüsten flammend rauchen,
Des Meeres wildempörte Stürme dräun,
Der Himmel zürnend Feuerflammen speyn,
Und nackte Gletscher gift'gen Odem hauchen:
Der Hunger seine wüth'gen Zähne brauchen,
Und Tausende den Todesgöttern weih'n,
Den ausgestorb'nen wildzerstampften Hain
Mag ehr'ner*) Krieg in Ströme Blutes tauchen;

*) Po tiskovnej hibi tukaj stoji: „ehr, nen“.

Mein Seyn ist nicht aus diesen Trauerzonen,
 Hienieden hat mein Geist kein bleibend Haus,
 Wie schnell ist nicht mein Tropfen Zeit verrommen? —
 Mich ruft ein heilig Wort so sanft und milde,
 Durch dunkler Gräber nachtumflorten Graus,
 In jene ewig seligen Gefilde.

Johann Vessel.

Koliko nebó klatečih, napetoličnih besed!

Péto, a zopet samó nemško pesen s podpisom „Johann Vessel, Akademiker“ prinašajo 1818. léta v 31. číslu (24. julija) iste novine „Laibacher Wochenblatt“. Pesni je ime „Kurth von Roseck. Ballade“. Ta vitez je bil oženjen, ali vender si je želel pridobiti ljubezen krasne a zaročene gospodične Kunigunde, ki ga je odpehnila s ponosnimi besedami. On se zarotí v maščevanje ter déklice srdít počaka s hlapci svojimi v tesnem klanci, kadar tudi ona, kakor je uže védel, tjakaj na vozu pride z moško družíno po svojem poslu. Ondu vitez v boji nesrečno s konja pade v svoj goli meč ter se prebode in umerje. Začetek pesni takó slóve:

Durch Regen und Sturm mit flammendem Blick
 Ritt Kurth auf dem schäumenden Rappen,
 Es flogen die Wälder, die Berge zurück: —
 Nachsprengten die keuchenden Knappen.
 Sein Schloss erreicht er in tobender Wuth,
 Und stürmt durch die einsamen Hallen,
 Es waltet, es siedet sein kochendes Blut,
 Und Flüche den Lippen entfallen:
 „Ein Weib mich zu (sic!) höhnen? — Verderben und Tod! itd.

Pesnik je i tukaj zopet na sedlu Schillerjevega visokoslóvja.

Bajè tudi v Nemškega Gradca novinah „Der Aufmerksame“ je 1820. léta v 51. číslu razglašena bila neka Veselova pesen po imeni „Die Tanne auf Rauheneck. Romanze“, ter v istih novinah 1831. léta v 45. číslu ponatisnena balada „Kurth von Roseck“, morebiti kaj predelana; a tega nisem jaz imel nikoli v rokah.

Jako tehtne so mladega Vesela nemške pesni, o katerih do zdaj še nihče ní izpregovoril, če tudi so take, da niti Koseskega pozneje nikdar ne bi mogli brez njih čisto razumeti, nikdar ne védeti, kakó je to, da nam i slovenski baš takó poje, a ne drugače. Te pesni pričajo, kdaj uže je on bil ves navdan Schillerja, in koli ga je še nezrelega učenca obajávala

njega vzvišena struna, ki vendar svoj glas tudi sama, zlasti v prvej dobi, časi goni preko dovoljenih mejnikov. Zatorej se ni čuditi, ako „moža“ Jovana Vesela-Koseskega vidimo kasneje prelagajočega nekoliko let največ le umotvore izbranega ljubljenca Schillerja, katerega i v slovenskih spevih ni želel samó doseči, nego še nadjunačiti. Ali to mu ni šlo po sreči! Visokoslóvje germanskega pevca se mu je pod rokama razbühálo v napéte besede, katere mu časi nehoté preskočijo hipoma v golo prozo, na pr. v „Začaranej puški“ njega zabrenklo polnoglasje strmoglavo pada v te délovniške besede:

Od Marule Slovenke vsi ste brali:
 Otevši (sic!) dóm je vergla Turka v prah.
 Vam pesniki zapeti bodo znali
 O Vlasti in o českíh deklicah.

Predno je Vesel prišel prepevat nam, ustvaril je najprvo novo, bobneče ime sebi, in potlej svojim pesnim dal tudi nekak poseben, tu ter tam s hrvatskim narečjem samovoljno pomešan jezik, često nerazumen ter vedno bobneč in vedno se zadevajoč védoma ali nevédoma ob slóvnico. Res le bobnéenje mu rabi namesto srca in čujstva, ki ga je iskati v njega delih takó zaman, kakor dovtipne solí in vedre šale, v katero je neokreten od kraja do konca, in kakor slovenstva, da ne rečem slovanstva, ki se ga ni mogel dokopati. Nemški izobražen ter osébljen domačih rojakov čital in mislil je vedno le nemški; a slovenščina, ki je ni govoril niti svojih otrók naučil govoriti, bila mu je gizdavo osedlan konj, s katerega je o posebnih prilikah visoko zagrmel v nenaravno besede, iz tega ali ónega slóvnika pobrane z obilim trudom a brez potrebnega znanja in brez tencega vkusa. Mladoletne Veselove pesni tudi učé, da je hotel i nemščini silo delati: „Steige (provincijalizem, namesto: Stiege), Blüek, schleucht, hoff“, če katero izmej tega morebiti ni tiskovna hiba. Mnogo večjo silo je pozneje slovenskemu govoru delal od začetka do konca svojega književanja, a še posebno zadnja léta, v katerih pisano gleda malo ne vse, kar je naravno in pravilno, zatorej tudi vsako prosto besedo slovansko, bodi si najlepša, najčistejša, navadna od starodavnosti, kakeršna je na pr. lev (der Löwe), namesto katere on običajno piše león. Koseski črti vse, kar ne bobni iz napetih lic, in kar ni breznaravno ter zakovrčeno; zaradi tega je po gosto le sméšen, kadar želi biti vzvišen. Zlasti omilélo mu je nevkusno raztezanje tudi najnavadnejših mislij.

Dokazov je brez čísla; a denimo semkaj le nekoliko vrstic Puškinove pesni, katero je preložil tudi on.

Puškin.

Skazka ¹⁾ o rybakě ²⁾ i rybkě.

Žil ³⁾ starik so svojeju staruhoj
 U ⁴⁾ samago sinjago morja;
 Oni žili v vethoj ⁵⁾ zemljankě ⁶⁾
 Rovno tridecatí lět in tri goda. ⁷⁾
 Starik lovil nevodom ⁸⁾ rybu,
 Staruha prjala ⁹⁾ svoju prjažu. ¹⁰⁾

Koseski.

Rusko-Puškinovih Petero. ¹¹⁾

I.

РИБИЧ ИЛИ ЗЛАТА РИБА.

Pravlica.

Sivór nekđaj z babelo svojo staro
 Pomorskih vod na bregu ¹²⁾ živel je,
 Ribarstvu vdan za toplo leto jaro
 Napleta mrež, ko zima lov ovre,
 Kar je imel, orodja šibko šaro (sic!),
 Kočure v kot ¹³⁾ je shranil lahko vse,
 Staruha je pri pragu predla vidno,
 In seer, se ve, de godernjala pridno.

Tak je zdaj slavni Koseski ter često še obilo grozovitejši! Komu je neznan „Jelšni škrt“ (lepa Göthejeva pesen „Erlkönig“)? Kdo se z nevoljo ne spomina, kakó je Chamissovo šalo o „kiti“, zvano „Tragische Geschichte“, poslovenil v „Prazno skusbo“ ter vanjo postavil besede, katere bi posebno plešóčim gospém in gospodičnam utegnile biti jako prijetne in laskave: „zavrti se urnih krač!“ *) A koliko je še drugega te vrste! Mej Nemci se res ní (osmélil v take velikanske grehe, kajti slutil je, kakó bi ga bili zavrnil, da ní sam pobegnul dovolj zgodaj z njih Parnasa, na katerem se je videl nepotrebne, ker je ondukaj uže pred njim stolóval Schiller, kateremu on i v najboljših tevtouskih pesnih vender še ní bil toliko podoben, kolikor je na robe obrueno sukno podobno svojemu licu. A kaj so Koseskemu stvorili Slovenci za domačega jezika nasilje? Kovali so ga v zvezde!

Bodi si kakor koli, mladenič Vesel je kazal nad soboj vender le darovitost, katera je bila res enostranska in brez nobene samorodnosti, a nekoliko te darovitosti ga je potlej spremilo tudi v možko dobo. Za tega delj je v začetku i slovenski pisal mnogo spretneje, a vzmálčil se je stóprav kesnéje v óno — uže zgodaj po malem začeto — razvado, ki je vrha dokipela v podlih in suhoparnih „glosah“.

¹⁾ Pripovedka, das Märchen; ²⁾ rybak = ribič; ³⁾ živel je; ⁴⁾ pri; ⁵⁾ v starej; ⁶⁾ zemljanka je koča z drna (Rasen) ali zbite zemlje; ⁷⁾ god = léto; ⁸⁾ nevod. m. = mreža; ⁹⁾ prěla ali prědla je; ¹⁰⁾ prějo; ¹¹⁾ Ali je to slovenski? ¹²⁾ Kak nezmysel! Prosti Sloven bi dejál: na morskem bregu, ali: pri morji, ali raztegneno po Koseskega običaji: na bregu morskih (a ne: pomorskih) vod; ¹³⁾ Ne takó, nego: v kot kočure, — a v Laščah je: kočúr, úrja, m., eine elende Hütte.

*) Namesto: zavrti se na hitrih nogah.

Najboljša prelóga Koseskega se meni vidi „Pesen o zvonu“, ter najlepši njega „svoj“ umotvor bi jaz imenoval „Slovenija caru Ferdinandu“, potem „Visoke pesmi“ I. del, zvan „Oče naš“ (v Raznih delih na 108. str.), in „Bravcam Novic“ h koncu leta 1845 v spomín“, da-si jezik i tukaj zopet nikder ní, kakor bi trebalo, in da-si malo kdaj moreš vedeti, kaj li je res njegovo a kaj samó preloženo, ker časi trdó molčí, od kod ima to ali ono delo, kar svedóči, kakó se mu nevéden zdí ves narod, kateremu poje. Čegóva je pesen, ki jo Koseski imenuje „Legendo“? — Nemška, „Das Amen der Steine“, spisal Kosegarten. Razložek je ta, da matica néma stik, a prevod jih ima, in da je prelagatelj mero izpremenil ter vso pesen izvestno olepšal, a raztegnil tudi, kakor poprejšnjo Puškinovo, ker je lágotneje, v granesih pripovedovati o mnogih, nego li o skopih a zrnátih besedah. S kratka, to slovensko delo sploh vedno hodi po slédu Kosegartnovih mislij. — Čegóv je „Raj izgubljen“? Ta povest je zopet nemška, Langbeinova „Die neue Eva“. Koseski je v njej predrugačil mero in stike ter jo po svoje razblinil v táko raztezo, da je zdaj neslana in klepetáva, ker on, kakor smo uže dejali, ne more šálivo pisati; znani „pnoža stric“, „figo kazati“, „vlaške bombe“ in „fuk, fuk“ se le njemu zdé šale. Prelógo vrhu tega krásé pesnikove posebno ljubljene stike: „ost — kost; rah — vajšnicah; lično — pično; stvar — mar“ itd. Koseski o čistih stikah néma nič pojma. — Čegóva je pesen „Pohlep oslepí“? Nemška, imenovana „Abdallah“, zložil Chamisso po nekej bajki iz „Tisoč in ene noči“, kar je povedal sam, a ne zatájil. Prelagatelj se je tukaj držal i mere nemške, a balado je zopet raztegnil po navadi, ali ne dodavši jej nikder lepote. Vse to so le svobodne prelóge. Drugače je, kar se dostaje pesni „Kdo je mar?“ Vzbudila jo je namreč, ako se ne motimo, rázstavka Góthejeve pesni „Die glücklichen Gatten“. Rečena rázstavka slóve:

Es blitzen Waffenwogen
Den Hügel schwankend ab;
Das Heer, es kommt gezogen,
Das uns den Frieden gab.
Wer, mit der Ehrenbinde
Bewegt sich stolz voraus?
Es gleichet unserm Kinde!
So kommt der Karl nach Haus.

Pesen Koseskega, da-si je res dobila povod iz knjige, trebé imenovati vender také samorodno, kakor je i Preširnov „Sveti Senán“. Le vnénji oklep sta oba vzprijela iz tujih rok, a potem ga raztegnila, kakor je

njima kazalo, ter napolnila svojih mislij, na katere sta udarila svojega duha pečat, a Koseski tudi svojega jezika grájajo znamenje. Morebiti se v „Raznih delih pesniških in igrokaznih“ dobode še kaj, o čemer ne vemo, od kod je zaneseno. Prečitati bi bilo, kar o Slovanih pišo i vlaške knjige.

Karali so me nekateri, kà v tem spisu toliko prostora dajem stvarém, ki bajè ne služijo tesnó vanj, kakeršna stvar je na pr. razprava o Preširnu, Vodníku in Koseskem. Odgovarjam, da kritika uže po starem svojem načelu ne podiraj samó, nego da i zidaj, ter dejál bi, da kar sem govoril, ní bilo za úho privlečeno tja, kamor sem zapisal, niti ne o nepravem dobi povedano, ako ima v sebi resnico, ker vse to se dotika stržena slovenske književnosti. O čem li govori ves moj spis vedno ter jedíno? Ali ne povsod le o tej književnosti in o razumu nje proizvodov ter o večej ali manjšej cíni pisateljev naših, katerim je trebè odkazati vsacemu svoje mesto? Baš književnosti slovenske nas bodi večja skrb, nego li do zdaj; a g. profesorja Kleinmayra ime se je vánjo le zmotilo po nekaccem humorskem naklučji, kakor časi netopír o belem dnevi priletí v cerkev. Zakaj li o tem slovstvu, katero imenujemo svoje, kolikeršno si je, sploh kažemo táko neznanje? — Vzrok je ta, kà se o njem bávimo vse premalo in preplitvo! Še je premisliti, da ní vsak dan prilike, o jednacih stvaréh pisati obširneje. Ta prilika se je meni zdaj ponudila sama od sebe, in zató je nisem gonil od praga.

Fr. Levstik.

(Dalje prihodnjič.)

Slovenski glasnik.

Slovensko slostvo. „V spomin petindvajsetletnice obrtnijskega podpornega društva v Ljubljani 17. dné julija meseca 1881. leta.“ Tako slóve slavnostna pesen, katero je zložil Jos. Cimperman ter natisnila „Narodna tiskarna“ v Ljubljani, 1 str. v 4^{ki}.

Nedavno so prišle na svitlo te slovenske priprostemu ljudstvu namenjene knjige:

Vrtomirov prstan ali zmaj v Bistriški dolini. Ljudska pravljica iz preteklih časov. Zapisal Jakob Aleševce. Drugi pregledani natis. V malej 8^{ki}, 80 str. Cena 20 kr.

Répoštev, duh v Krkonoških gorah. Pravljica, nemški spisal J. K. A. Musäus. Tretji popravljeni natis. V malej 8^{ki} 107 str. Cena 20 kr.

Najdenček ali pravični se tudi živine usmili. Prevedeno iz nemščine. V malej 8^{ki}, 93 str. Cena 20 kr.

Dve čudapolni pravljici za slovenski narod povedani. I. Peter Krunov, rešitelj treh zakletih viteзов. — II. Okamenjenci na Blanskem gradu. Drugi popravljene natis. V malej 8^{ki}, 30 str. Cena 20 kr.

Vse te knjige je jako lično z barvano naslovno podobo natisnila tiskarna Bamberg & Kleinmayr v Ljubljani, založil jih je znani ljubljanski knjigar J. Giontini, ki je do sedaj mej vsemi našimi knjigarji dal na svitlo še največ slovenskih knjig. O tej priliki še jeden pot omenjamo, da se pri Giontini dobivajo jako ukusno v platno vezane in z zlatom obrezane pesni Preširnovе, Vodnikove, Valjavčeve, Jenkove, Pesmarica, dalje Slomškovi in Orožnovi spisi in Levstikov Kraljedvorski rokopis.

Ječarjeva hči ali ubeg nedolžnikov iz državne ječe v Benetkah. Pri-povedba, izvirnik W. Freya. Poleg nemškega prosto poslovenil Ivan Urbanec. Natisnil in založil W. Blanke v Ptuji, 1881. V malej 8^{ki}, 50 str. Cena (?)

Gospodarski list, glasilo c. kr. kmetijskega društva v Gorici, katerega je pred nekoliko leti na svitlo dajal prof. Povše, začel je s 15. julijem spet izhajati pod odgovornim uredništvom g. Klobučarja. Glavni sodelavci mu bodo učitelji na slovenskem oddelku poljedelske šole goriške. Stane za vse leto 1 gld. 20 kr., za pol leta 60 kr.

Zbirka slovenskih mašnih pesnij v čast slovanskima aposto-loma sv. Cirila in Metoda. V spomin dné 5. julija l. 1881. sestavil in zložil za sopran, alt, tenor in bas P. Angelik Hribar O. S. Fr. Tiskali in založili J. Blaznikovi nasledniki. Ta cerkvena pesmarica obsega 49 raznih napevov ter stane 1 gld. 50 kr., po pošti 5 kr. več.

Nov učni pripomoček za ljudske šole. Pri začetnem pouku v branji stenske table jako dobro služijo, posebno pri skupnem branji. Stenske table iz zalóžbe šolskih knjig davno uže ne ugajajo terjatvam gledé na tisk, obliko in velikost črk. Da bi se nujnej potrebi ustreglo in slovenske ljudske šole dobile pripravne stenske table, sestavila sta gospoda A. Razinger in A. Žumer, učitelja na II. mestnej 5razrednej ljudskej šoli v Ljubljani, načrt o novih stenskih tablah. Vseh bi bilo 25, ker bi vsaka črka imela svojo. Visoke bi bile po 76cm. široke po 55cm. Ker so stroški za take stenske table veliki, prosita izdavatelja vse vodje ljudskih šol, kateri si mislijo naročiti omenjene stenske table (cena 2 gld. 50 kr.), da jima blagovolé to kmalu naznaniti pismeno. Ako se primerno število šol oglasi, bode se slavno naučno ministerstvo prosilo, da potrdi nameravane stenske table, in potem se začne razpošiljanje. Ako se oglasi mnogo naročnikov, bode se tudi cena primerno znižala. Da se, kar moči vsem ustreže in ker več očíj več vidi, naj blagovolé gospodje učitelji naznaniti izdaviteljema, ako imajo gledé navedenega načrta staviti kake nasvete, izraziti želje ali pomiselke, kajti ustrezala bi rada vsakemu. Naročila sprejemata imenovana gg. izdavitelja, zdaj samo imena, da se zve, bode li mogoče, lotiti se izvršenja načrta, ki poleg obilnega truda stane tudi precej denarja.

Matica slovenska naročila je g. profesorju L. Lavtarju v Mariboru, da naj kar najhitreje za tisk pripravi svojo slovensko geometrijo za učiteljišča,

katero ima v rokopisu do malega uže dovršeno, ker se bode ta knjiga uže v bodočem šolskem letu rabila na ljubljanskem učiteljski.

Ravno tako je Matica naložila g. dr. M. Samcu v Kamniku, da naj čim prej tem bolje posloveni Woldřichovo somatologijo, da se bode uže v bodočem šolskem letu uvedla za šolsko knjigo na c. kr. učiteljski v Ljubljani.

Osnovni odbor za Jurčičev spomenik: imel je zadnje dni več sej, v katerih je ukrepal, kakšen spomenik naj bi se postavil na Jurčičevem grobu. Naposled se je odločil za načrt, katerega je narisal francoski arhitekt Leblanc v starogrškem zlogu. Visočine bode imel 3m. 20cm. in širokosti 1m. 40cm. Profesor Ivan Franké je načrt odobrill. Spomenik bode g. Čamernik izdelal iz sozanskega kamena, a železno ograjo okolo groba naredil g. Zelenec. Stroški so preračunjeni na 700 gld. Do jeseni bode spomenik postavljen.

Slika sv. Cirila in Metoda dobiva se z okvirjem vred v kat. bukvarni v Ljubljani po 3 gld. a. v.

Dr. Ignacij Klemenčič se je 18. julija na c. kr. vseučiliški v Gradcu ustanovil za privatnega docenta prirodoslovja.

G. Dr. Gjuro Daničič, tajnik jugoslavenske akademije v Zagrebu in urednik velikega akademijskega „Rječnika“, mudil se je nedavno pol dneva v Ljubljani, kjer je obiskal nekoliko književnikov slovenskih ter ogledal si mesto in njegovo okolico. Potem je odšel v Bled, kjer misli dalje časa ostati.

„*Hrvatska Matica*“ imela je 10. julija t. l. svoj občni zbor, o katerem „*Vienac*“ prinaša obširno poročilo. Ker je uže prof. Jos. Starč delovanje „*Hrvatske Matice*“ v našem listu obširneje opisal, zatorej iz tega poročila posnemamo samo nekatere zanimljive stvari. „*Hrvatska Matica*“ je za l. 1880. izdala sedmero knjig. Število matičarjev se je v zadnjem letu pomnožilo za blizu tisoč članov, tako, da jih je sedaj 4.827, a še l. 1879. imela jih je samo 1.099. Dohodkov v minolem društvenem letu imela je „*Matica*“ 27.309 gld., a potroškov 16.535 gld. V poslednjih štirih letih, odkar je „*Hrv. Matica*“ preosnovala svoja starikasta pravila, ki so bila sedanjim pravilom naše „*Matice*“ podobna, izdala je 29 knjižnih del, obse-zajočih 462 tiskanih pol in razširila je preko 100.000 iztisov svojih knjig mej hrvatski narod. V štiriletnej upravnej dobi sedanjega odbora poskočila je ukupna glavnic, vkljub mnogim stroškom, ki jih je imela „*Matica*“ za svoje knjige, od 20.000 gld. na 46.000 gld. V odbor so bili izvoljeni največ dosedauji gg. odbor-niki, mej katerimi se nahajajo malo ne sami odlični književniki hrvatski. Mej novimi odborniki čitamo tudi imé „*plavinskega Hrvata*“ g. prof. Jos. Stareta.

Rad jugoslavenske akademije znanosti in umetnosti. Knjiga LVII., ki je nedavno prišla na svitlo, mej drugimi spisi prinaša tudi dve razpravi našega rojaka profesorja in akademika M. Valjavca, in sicer: Prinos k naglasu u (novo) slovenskom jeziku (ostatak): II. K tvorbi imperfekta u slovjensćini.

Novemu hrvatskemu gledališču, ki se bode zidalo v Zagrebu, dovolil je hrvatski zbor 100.000 gld. podpore. Zaloga za zidanje novega gledališča znaša uže preko pol milijona goldinarjev.

„*Srpska Zora*“, jeden najboljših srbskih listov, ki je uže pet let v obliki velikih ilustrovanih nemških novin izhajal na Dunaji, prenehal je hoditi na svitlo. Imel je dosti odličnih sodelavcev in mnogo naročnikov, a naročniki bili so

nemarni, ter svoje naročnine niso plačevali. Urednik g. major Todor Štefanovič Vilovski stopil je v službo srbskega ministerstva za vnanje stvari. — Namestu „Srpske Zore“ hoče tiskarnica Pajevićeva v Novem Sadu izdavat *„Ilustrovane novine“* v obliki „Leipzigier Ill. Ztg.“ Vsaka številka, po dve tiskani poli obsežna, prinašala bode po osem umetniški izdelanih slik. „Ilustrovane novine“ stanejo do konca leta 4 gld. a. v.

Iz Pariza nam 4. jul. piše znani slovenski slikar g. Jurij Šubic: Pariški „Salon“ je za to leto zopet končan, 20. junija je bil zadnji dan razstave, katera je toliko zanimljivega podajala umetnosti ljubečemu pariškemu in tujemu občinstvu. Ljudstvo se je ves čas kar gnetlo tja, v času poldrugega meseca udeležilo se je razstave blizu 500.000 obiskovalcev. Dela so bila taka, kakor vsako leto, mnogo pravih biserov mej najslabšimi slikami.

Ker se razstave morejo udeleževati tudi tuji umetniki, zatorej je mej drugimi mnogo slovanskih imen.

Najprvo omenjam dveh velikih, izvrstno delanih slik českega umetnika Vacl. Brožika in sicer: „Christophe Colomb à la cour de Ferdinand le Catholique et d' Isabelle de Castille,“ in „Présentation de Pétrarque et de Laure à l'empereur Charles IV., à la cour du Pape, à Avignon.“ Imenovani umetnik žel je od tukajšnjih kritikov mnogo zaslužene hvale, in vsak strokovnjak mora pripoznavati, da so posameznosti izvrstno slikane in da imata obe sliki lepo harmonijo ter vsled tega za gledalca prijazen vtis.

Dalje je mej českimi slikarji razstavil Vojteh Hynais dva mala portrêta, na katerih se po strogem risanju lahko spoznava Géromejev učenec. Anton Chittussi slikal je prizor pariški „Le quai de la Conférence, le soir“ zelo naravno, poetično in sigurno. — Rodom Hrvat, a naturalizovan Francoz Bakalowitz ima dve sliki, jeden moški portrêt dobro risan in sliko „Une fête à la cour de Henri III.“, katera bolj k suhoparni akademični šoli spada. — O Dalmatinci Bukoveci poročal je uže jeden pot naš „Zvon“ in pripovedoval o njegovih pripoznanja vrednih izstavljenih delih. Njegovi portrêti „de Mlle N“ je lepa harmonična slika, polna barv in srečno komponirana. Slika moški portrêt je nasprotno dosti slabša.

To bi bili avstrijski Slavjani. Naši bratje izven avstrijskih mej, katêre s ponosom lahko omenjamo, so: prvi Pokitonov, Rus iz Odese, imel je v razstavi dve prav mali, a prekrasni sliki „Dégel — Russie“ in „La meule“, mej vsemi Slavjani pač prvi. Kakšna harmonija, čut in znanje! Lahko bi se reklo, da so njegova dela, dasiravno so tako mala v formatu, izmej najboljših vsega „Salona“. Sloveči in odločevalni francoski kritik Albert Wolf primerjal ga je po pravici slavnemu Meissonieru.

Chelmonski iz Varšave je razstavil „A travers les steppes“, veliko sliko, predstavljajočo voz s štirimi konji in z ljudmi, vse skoraj naravne velikosti, mojstersko, naravno z znanjem slikano in risano, samo da bi bila kompozicija bolj voljena, ne tako originalna, ravno tako bi bil gotovo stvari primernejši manjši format.

Dmitriev iz Nižnjega Novgoroda je razstavil „La chasse offerte à S. A. J. le grand-duc Nicolas aîné par le baron Ury de Gunzburg, a

Chambodoin en 1879.“ Slika predstavlja mnogo oseb po dokončanem lovu, zelo karakteristične portrete, splošno je zelo svitla, resnična in kaže dogotovljeno tehniko.

Dalje so še dela od slikarjev: Alchimowitz, Kowalsky, Piotrowski, Pruskovski, Nikeslovsky, Svedomsky, in dr.

Iz omenjenega se lahko vidi, da tudi Slavjani v umetnosti napredujejo na strani z drugimi narodi in da je njih glavna šola v Parizu, kamor se zadnja leta obračajo skoraj vsi mladi umetniki tudi z Nemškega in drugih krajev. Pariz je postal umetniškemu svetu to, kar je bil nekaj Rim. —

Sloveči madjarski slikar pl. Munkacsy opozoroval je tukajšnje ljudstvo s svojo najnovejšo veliko in prekrasno sliko „Krist pred Pilatom“, razstavljeno v privatnej hiši g. Sedelmeyerja. Uže zdavna znani umetnik skusil se je v prvo z delom v tako velikem formatu in na polji, kjer ga prej nikdar nismo videli. Vsa scenerija omenjene slike je jako realistična in nekateri tukajšnji mojstri so jo v tem pojmu grajali. A vtis je vendar velikanski in resničen! Pač slika ni slikana v duhu, v kakeršnem navadno vidimo križeva pota in jednako stilizovana cerkvena dela, brez vse naravnosti, a tako moralo je nekako biti: ti farizeji, Pilat in ljudstvo, kakor da bi v resnici bili pred nami, kakor da bi vse živelo — to ni pridiga izmišljenih motivov in figur, to je narava, resnica in poleg tega — kakšen efekt!

Slika je bila razstavljena v neprimernem, premajhnem salonu, in ko sem vstopil pri vhodu, komaj sem ločil občinstvo od slikanih figur, tako plastično je vse.

Poleg tega vendar strokovnjaki imajo priliko grajati preveč površno risanje, preplitvo znanje form in mnogo neodpustnih pomot v proporcijah.

Popoln pač ni nobeden človek in ravno tako ne umetnik, a vendar je slika poleg teh napak velikansko umetniško delo in gotovo bi bila pobila vsa najboljša dela v „Salonu“, ko bi bila do takrat uže dogotovljena.

Mnogim bralcem „Zvonovim“, kateri večkrat potujejo od doma, bode ta umotvor mogoče videti na Dunaji ali pa po drugih večjih naših mestih, kamor bode slika v kratkem odposlana, in kjer bode hvalo ljubeči madjarski umetnik gotovo povsod s pripoznanjem sprejet.

Océnenie na bulgarskite narodni péśni. Tako se imenuje 58 st. v velikej 8ki obsežna brošura, katero je pred kratkim v Sredci na svitlo dal naš rojak prof. Anton Bezenšek in v katerej priobčuje svoje predavanje o obliki in vsebini bolg. narodnih pesnij, govorjeno v „Slavjanskej Besedi“. Knjižico je založila „Slavj. Bes.“ Čisti dohodek namenjen je v korist spomenika, katerega nameravajo Bolgari postaviti Carju Osloboditelju v Sredci (Sofiji).

Rusko slostvo. „Polnoe sobranie sočinienij knjazja P. A Vjazemskago.“ Izdanie grafa S. D. Šeremeteva. S. Petrbg. 1880—1881. Zvezki III., IV., V., VI. Cena po 2 rublja za zvezek. Tretji in četvrti zvezek obsezata pesni od 1808. do 1827. in od 1828. do 1852. leta. To je prva popolna zbirka pesnij kneza Vjazemskega. Peti zvezek napolnjen je ves sočinenjem o Fon-Vizinu. Šesti zvezek obseza francoski izvirnik in ruski prevod: „Pisem ruskago veterana 1812. goda po vostočnom b voprosu“.

„Na gorah“. Roman. P. J. Meljnjkova, ki se je skoraj štiri leta tiskal v „Ruskem Věstniku“, izšel je sedaj posebej v 4 zvezkih v knjigarni M. Volfa v Peterburgu. — Pavel Ivanovič Meljnjkov (Andrej Pečerski), eden prvih romanopiscev, odlikuje se v svojih spisih posebno s temeljitim poznanjem in natančnim, umetno izvedenim opisavanjem ruskega narodnega življenja, katero je glavni predmet vseh njegovih proizvodov. Tudi v opisavanji prirode je on mojster in predstavlja večkrat tako dovršene slike, kakeršne nalajaš jedino le pri Turgenjevu. Razen omenjenega dela znamenit je posebno njegov roman: „V lésah“, kateri prav za prav po jedinstvu ideje in po predmetu sestavlja z onim jedno celoto.

Spomenik Gogolju postavili bodo v Nêžini v liceji, kjer se je odgojeval Gogolj in dokončal učenje v 1828. l. Spomenik, poltretji seženj visok, obstojí iz bronastega doprsnega kipa in stajalo iz sivga marmora, na katerem je zgoraj, prav pod kipom, z velikimi črkami izdobljeno ime „Gogolj“ in v sredi vdolana bronasta plošča, na katerej bode izrezan imenik vseh del slavnega pisatelja.

R.

Iz Prage se nam poroča, da poleg g. Jos. Penížka Preširnua na česki jezik prelaga tudi g. Jan Hudec. Za poskušnjo se nam pošilja ta pesen:

Nezákonná matka.

K čemu jsi přišlo v chudý ten svět,
Děcko drahé, jak blaha květ,
K čemu nuzně, chudičce
Ubohé dívce, matičce?

Otec mne trýznil, slovy klel
A matce pláč se žalostí chvěl;
Maji mne více nepoznali
Cizi jen prstem ukázali.

On, který sám byl milý můj,
On, který pravý otec tvůj,
Odešel od nás, Bůh ví kam,
Stud jenom svůj tu nechal nám.

K čemu jsi přišlo v chudý ten svět,
Děcko drahé, jak blaha květ;
Vradost' — či v bídu jedinou? —
Ne — s tebou žaly mné přeminou!

Ten, který ptáky své pod nebem zná,
Udělíž léta ti radostná!
A jsi-li blaho' mé, neb krutý žal,
Modlím se k Tomu, jenž mi té přál.

G. Jos. Penížek, znani prelagatelj Preširnovih pesnij na česki jezik, o katerem je govoril naš dopis iz Prage v zadnjem listu, pošilja nam k temu dopisu popravek, iz katerega priobčujemo naslednje stavke: „Vaš g. dopisnik podtika mi,

da sem o prvem pesniku slovenskem govoril tako frivolno, da ga je „jeza grabila“. Da se opravičim od tega očitanja, omenjam, da sem o Preširnu prednašal to, kar sem v 3. in 4. sešitku letošnjih „Kvêtov“ o njem priobčil, podavaje samo več vzgledov njega pesnij, nego je bilo v časopisu možno, in da bi tudi redakcija najlepšega časopisa českega mojega članka ne bila sprejela, ko bi bilo v njem kaj frivolnega. Naopak pisal sem o privatnem življenju pesnikovem, kakor je vidno na 429. in 430. str. letošnjih „Kvêtov“ z največjim poštovanjem. S kratka, ne morem se ničesar domišljati, kar bi se moglo Vašemu g. poročevalcu frivolno zdeti, razen da sem govoril o „materi otrók Preširnovih“, kar je vendar najblažji euphemismus.

Vaš poročevalec Vam je tudi pisal, da sem trdil o ljubezni Preširnovi, da je postala v glavah literarnih historikov slovenskih. A jaz sem govoril ravno naopako, kakor se čita na 310. str. „Kvêtov“ :

„Nemožno mi je soglaševati z nekaterimi literarnimi historiki slovenskimi, kateri pravijo, da Preširen izvoljene deklice svoje ni ljubil, da je ljubezen njegova izmišljena, da je nikdar čutil ni, da je devico izvolil samo za kraljico svojih pesnij, a ne za vladarico svojega srca — nemožno mi je soglaševati zategadelj, ker o nikomer ne morem misliti, da bi mogel zlagati take pesni, kakor jih je Preširen, a da bi sam ljubezni ne čutil, ker óni ogenj, óno hrepenenje in óna otožnost v ljubovnih pesnih njegovih nikakor ne more biti izmišljena in ponarejena. S kratka, nemožno je reči o Preširnu, kar je bilo jedenpot povedano o nemškem pesniku, s katerim se začenja nova doba v literaturi: er schrieb gefühle nieder, von denen sein herz nichts wusste.“

Priobčujé ta popravek, obžalujemo, da je vrlega g. Penižka, kakor smo se prepričali sami iz njegovega članka v „Kvêtih“, naš dopisnik nehoté užalil ter se nádejemo, da ga to ne bode zadrževalo svoje rojake i na dalje seznanjevati s prvim pesnikom našim.

Urednikova listnica. Prof. S. R. v K. v D. Sréna hvala za poslano prezanimljivo razpravo „Celokupnost slovenskih dežel od VII. do XIII. stoletja“. Na vrsto pride, kadar nam poidejo Jesenkovi „Zemeljski potresi“. Tudi „Pripovedi o slov. jezerih“ se natisnejo, kadar najdem dotični citat o neveljskem jezeru. Pošlji še nekoliko narodnih pesnij, ker se mi ne zdi primerno z jedno samo začenjati. Več pismeno, kadar dojdeš na počitnice. — Prof. J. Š. na D. Lepa hvala! Razprava se natisne, kadar v listu nekoliko duška dobimo. — Prof. Fr. K. v S. pri Ž. Presréna hvala, da ste tako hitro izpolnili svojo obljubo. Izvrstno razpravo „Slovenci za Karola Velikega“ priobčimo gotovo, kadarkoli utegnemo. — G. L. M. na G. Poslane pesni bi morebiti bolje ugajale „Vrtcu“; mi jih ne moremo porabiti. — G. L. B. v C. Hvala za dobri nauk. A vsake malosti ne moremo popravljati. Kar se tiče naglasa, so naši pesniki drugačnih mislij. — G. Iv. V. kapl. na S. Poslana pesen je pač zanimljiva, a Preširnova ne more biti; najbrž je Županova. — G. J. C. v Lj. Poslana pesen je res, kakor sami pravite, „prvi slabotni poskus“. —G.—kl— Razprave o Pohorji še nismo utegnili na tanko

pregledati; zatorej oprostite še nekoliko časa. — Gg. A. K. v I. in J. S. na D. Oprostita, da toliko časa ne pride na vrsto; a res ni mogoče! — Prof. I. St. v P. „Kazaci“ se natisnejo, kadar nam bode prostor dopuščal. — Nis Vodoran. Tudi tako! — Milan, Črnogorski, Gorotanski in Devojan. Ne! — Gorazd in Bogomil. Nekoliko o priliki. — Prof. Jos. St. v Z. Poslano (IV.) pismo o zgodovini in delovanju društva sv. Jeronima morali smo ta pot žal! odložiti. Gotovo pride v 9. št. na svitlo. Lepa hvala in prešerni pozdrav!

Narodna slavnost.

Z Rakeka smo prejeli to poslanico:

Slavnim narodnim društvom in p. n. gg. poverjenikom za Civil-Metodov notranjski narodni praznik v Dolenjem Logatci v dan 7. avgusta t. l.

Privoljenje za javno igro smo zdaj prejeli. Svečanost izvrši se v nedeljo 7. avgusta v Dolenjem Logatci.

Danes in jutri razpošljejo se Vam kartice za tombolo; komadič prodajaj po 20 kr. Se vé, da je radodarnost občinstva neomejena: ob tacem slučaju treba je posebnega izkaza za darove.

Kartice ločile so se primerno od márice (duplikata), ki ostane za našo in finančnega urada kontrolo.

Novce, neizpečane tablice in darove blagovolite prav gotovo najzadnji čas do 5. avgusta g. A. Mulleyu, c. kr. poštarju in županu, v Dolenji Logatec razvidno in varno odposlati. Želimo iskreno, da bo v dan slavnosti kolikor mogoče malo opravila z razprodajo kartic, da se red veselice ne moti.

Ako pride kdo s poslanim številom v zadrego, naroči naj novih kartic pri g. tajniku J. Resmanu na Rakeku.

Natančni program o dobitkih, o petji in družem s potrebnimi plakati, izdá se takoj te dni! —

In v novič ponavljamo ob tej priliki, da je vse podjetje v prvej vrsti občeni sklad za „Jurčičevo ustanovo“ na podlagi sv. spomina naših slovenskih blagovestnikov, da je viden izraz dejanskega domoljubja. In hajdimo s tem gaslom srčno na delo! Povoljen uspeh povrne ves trud; in zavest, da smo koristili narodu, da smo storili dolžnost kot ujeja vredni udje, je tako lepa, tako sladka!

Bog in sreča junaška!

V Dolenjem Logatci, 20. julija 1881.

Odbor.

„LJUBLJANSKI ZVON“ stane vse leto 4 gld., pol leta 2 gld., četrt leta 1 gld.
Naročnina pošilja se upravnistvu v „Narodnej tiskarni“ v Ljubljani.

Založniki: dr. I. Tavčar in drugova. — Za uredništvo odgovoren: Fr. Levce.

Tiska „Národna tiskarna“ v Ljubljani.